

BERKETZ ISTVÁN UTÓDA
 *** kelmefestő és vegytisztító gyára ***
 Budapest, IX. ker., Kínizsy-utca 14. szám. Cégtulajdonos: Kovács Endre.

Az előkelő hölgyek csak a
PARK-CLUB
 CRÈME :: ::
 ILLAT :: ::
 POUDEUR ::
 SZAPPANT

használják. Főraktár BAYER ANTAL gyógyszerára Budapest, Andrássy-út 84. sz. — Kapható azonosul Kartschmaroff, — Lux, Neruda, Molnár és Moser és Utasi utóda drogériáiban. —

Hőskötemény a „SALINIL”-ről.

Minden hölgynek az a fontos, hogy ne legyen semmi foltos, Bűzös ne legyen ruhája. Hónalj — izzadáson át; Ha «Salinil»-t használja Akkor láthat nagy csodát. Csipke, selyem, blúz új marad. S egy tubusért keveset ad. Nyolczvan fillér csak az ára. Irjon érte Berhidára Csitáry gyógyszerészhez, Azonnal küldi kézhez.

A «Salinil» megszüntet mindenemű láb-, hónalj- és kézizzadást :: :: egyszeri használat után, :: :: Törvényileg védve. Kapható: **CSITÁRY** gyógyszerésznél, Berhida, Veszprém-megye.

BAGARIA MOLYPAPÍR

legjobb és legtisztább molyóvszer
 120 cm. széles méterenként (5, 10 méter) 50 f. :: darabonként (10, 25, 50 darab) 5 fillér. ::

DETSINYI FRIGYES drogeria «a fekete kutyához» Budapest, V. ker., Marokkói-utca 2. szám.

„Kizárólag eredeti, legjobbaknak elismert ::
„Iró angyal”
 gramofon gépek és lemezek.

SCHMID NÖVÉREK-NÉL
 Budapest, IV. Kigyó-tér 1. sz. (Királyi bérpalota.)
 Választékküldemények, kedves lemezesei fűvel. Ar- és lemezjegyzék ingyen és bérmentve.

Természetes forró-meleg kénes forrás
 a Thermal-szálloda földszintjén.
iszaporogatások, kő- és kádfürdők
 a Nagyszálló földszintjén. Gondos penész. A téli fürdővádra vonatkozó felvilágosítás végett forduljon a budai Szent-Lukácsfürdő igazgatóságához.

Gyermekek elismert legkiválóbb tápszere
a Phosphatine Faliéres.

Kapható minden gyógyszerárban.
 Egy nagy doboz ára 3 kor. 80 fillér.
 Főraktár: **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerára Budapest, V., Szabadság-tér (N. Korona-u. sarok) Erdéklődőknek ismertetőfüzet díjtalanul

Páratlan és csodás hatású arczsépítő és finomító a Földes-téle
Margit-crème
 főúri körökben használt készítmény. Zsíraltan, ártalmatlan, rugóin szépit. Az egész világon kapható 1 és 2 koronás téglékben. Margit-szappan 70 L, Margit-pouder 1 K 20 f. három színben kapható. Tessék a zárvédjegyre ügyelni és csakis eredeti készítményt elfogadni, melynek ártalmatlanságáért és kitűnő hatásáért felelősséget vállal a készítő :: ::
FÖLDES KELEMEN gyógyszerész Aradon.

ÉKSZEREK EZÜSTNEMŰEK
 egyházi szerek órák angol francia és kinaezüst dísz tárgyak gyártáskor a legújabb angol rendszer szerint be-szerkesztők **Részleltetésre**
Sárga Iános ékszergyárostól
 Kolozsvárt. — Képes nagy árjegyzék ingy.

Rozsnyay Pepsin bora.

Kellemes ízű, kiváló jó hatású szer **étvágytalanság, rendetlen emésztés és gyomor-gyengeség ellen.**
 Étkezés közben véve, megóv a gyomortelhetéstől. Egy üveg ára 3 kor. 20 fill.
 12293 Kapható: minden gyógyszerárban valamint **ROZSNYAY MÁTYÁS** gyógyszerárban ARAD, Szabadság-tér.

Magyar ember csak magyar ásványvizet igyék!
Magyar ásványviz forgalmi és kiviteli részv.-társ. Budapest, V., Báthory-utca 5.
Kizárólag természetes magyar ásványgyógyvizet hozunk forgalomba.
 Egy liter víz ára palackosera mellett:
 Borszéki Boldizsár, idült gyomor- 34 fill. Baross, vesehaj ellen — 28 fill. Horgász, étvágygerjesztő — 28 fill.
 haj ellen — 34 fill. Borhegyi, húgyhajtó — 28 e Kászoni-Főkút (Salutaris) jód és lithiumtartalmu — 28 e
 Borszéki Főkút, az ásványvizek 28 e Boholti, idült víz — 28 e Rápáti, égvényes ásványviz — 34 e
 királya, kősvény ellen — 28 e Előpatáki, sárgaság ellen — 34 e Székely-Selters, idült gyomor-
 Borszéki Kossuth, vészegény- 28 e Felsőrákosi Mária, légszűrhur- 28 e Szeleky-Selters, idült gyomor-
 ság ellen — 28 e ellen — 28 e hajok ellen — 28 e
 Bodóki Matild, alkális savanyviz 28 e Hargitalgati, idült ital — 28 e Sztojka, czukorbetegség ellen 34 e
 Kérdesze meg az orvosát és megtudja, hogy a gyógyhatása és kellemes íze össze nem hasonlítható a mesterséges ásványvizekkel.
 Magyar ásványvizeinkkel a külföldi majdnem összes gyógyvizei pótolhatók.
 Tíz palackot már háshoz szállítunk!

Kitüntetve: Páris, Bécs, — Budapest, Szeged. — Alapítástól 1864. Telefon 63-36. Vidéki megbízások pontosan teljesíttetnek.
 Gyűjtőtelepek: Andrássy-út 50. szám. Liptó-körút 16. szám. Isabella-utca 66. szám. Rákóczi-út 78. szám. Ulloi-út 30. szám. Váci-utca 51. szám.

BUTOR készpénzért és részletre. 3 szoba teljes berendezés 380 forint, mely áll: 1 háló, ebédlő és szalonból, 100 szoba állandóan készen rakliron a legegyszerűbb kivitelű a legújomabbig. Képes árjegyzék ingyen. Album 50 fill. bélyegekben.
NAGY IMRE lakberendezési vállalata, Budapest, Váci-körút 9. sz. (Szerecsen-u. sarok).

HALL-fürdő. Felső-Ausztria. Elsőrangú jódbrómfürdő. Európa legrégebbi és leggyógyhatásosabb jódforrása. — Idény: május 1-től augusztus 31-ig. — Felvilágosítást és prospektust küld a Firdőigazgatóság.
 Dr. Gerstel szanatóriuma télen is nyitva van.

Legelőszóbb bevásárlási forrás saját készítményű **nap- és esernyőkben;** egnyagobb választék eredeti francia reform-fűzőkben, melyeket mérték szerint is készítek.
Brand Sámuel nap- és esernyőgyár Budapest, Király-u. 16. és Deák Ferenc-u. 18.

A kebel fejlődése.
 A művészet, melyivel szép kebel lehet elérni. Páris asszonyai és minden ország elegáns hölgyei előtt, a kik a **Pilules-Orientales**-t (késői pillülat) használták — jól ismert. Csak a helyes szerelés fejt ki előnyös befolyást a kebel fejlődésére és erősítésére és ebben a tekintetben a **Pilules-Orientales** oly hírnévre tett szert, amely kizárja, hogy ezeket más preparátumokkal, mint: puder, liszt stb. hasonló megkísérlettel összehasonlítani lehetne. Kivülről alkalmazott szerek, mint: balzsam, pomádé, frottír, záz és mindennemű készítmények hatásatlanságát bizonyították; a szükséges tagart elő nem idézik, a mely a kebel fejlődését és keménységét előidézi. A fiatal leányok tehát módjában van keble természetes fejlődését előmozdítani, az asszonyok pedig, hogy keblük teltségét megszerezzék, vagy visszazereztesék. A **Pilules-Orientales** különböző hatással vannak a kebel sárga formájának előidézésére és teljesen eltüntetik a váll- vagy nyak csontelmozdulásokat, melyek graciózus teltiséggel betakarítanak. 30 évi tapasztalásra támaszkodva kijelenthetjük, hogy ezen pillülat teljesen ártalmatlanok és hogy azokat az egészesz legcélszerűbb veszélyeztetése nélkül lehet alkalmazni. Könnyű, diszkrét kezelés. Egy üvegecske használati utasítással 6 kor. 45 fill. franco; utánuvétel 6 kor. 75 fill. J. RATE, gyógyszerész, 3 Passage Verdeau, Paris. Utánuvételről megkímélendő, kárunk határozatlan franczia bélyegzővel **Union des fabricants** ellátott doboz. Budapesti raktár: Torók József gyógyszerész Király-utca. Prágai raktár: Fr. Witte & Co., Wassergasse 19.

Megóvás és lelkiismeretes gondozás czéljából elfogad **szőrmeárukat, ruhákat és szőnyeget**
Cziring Ármin szücsmeister, Budapest, Deák Ferenc-u. 19. Telefon 2-81.

VASÁRNAPI UJSÁG
 SZERKESZTŐ: HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS: MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, MÁJUS 2.

18. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.) Szerkesztési iroda: IV. Beáltanoda-utca 5. Egyes szám ára 40 fillér. Előfizetési feltételek: Egész évre — 18 korona. A «Világkronika»-val negyedévenként 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldj is csatolandó.

A MADONNA-TIPUS.
 A MISZTIKUS katakombák őszinte hittel kifejezett művészetéhez kell fordulnunk, ha a **Pastor Bonus** és a **Madonna**-típus fejlődésének történetét ismerni akarjuk. Ez a művészet primitív ugyan, de bensőséges jellegű, igaz egyszerűséggel átérzett művészet. A föld sötétjében, a kriptaszertű keresztény imaházakban kell keresnünk a legmagasabb, — a glóriával övezett keresztény hit első szimbólumainak helyét és voltaképeni ábrázolását. Mária, illetve Madonna ábrázolásának első színhelye a katakombák. Szimbólikus meglevenitése kezdetleges, mint a milyen a **Priscilla** katakombák Máriaja. De valami sajátos erő, valami eszményi sugárzás és hitbeli jóindulás tükröződik róla, mely már a hívő lélek kiváltásos ideálja akar lenni. És noha nincsen se szingazdsága, sem kifogástalan vonalharmoniaja, de mégis a **Szent Szűz** feje fölött ragyogó csillag s különösen Izaiás próféta hitbeli jóindulást hirdető arca, áhífatot gerjeszt, tiszteletet és imádat parancsol.

Ezzel a sajátosan egyszerű, bensőséges tulajdonsággal indul fejlődésnek az első Mária-típus — illetve a Madonna-ideál. Kezdetben ment minden művészeti gyönyörűségtől, inkább teologikus jellegű, az égi magasságba ragadó ideál csupán, mely kizárólag az aszkéta lelkek szolgálatában áll. A katakombák Madonna-típusa ülő helyzetben van megörökítve. Nincs benne sem kölesönként, sem eredeti művészi vonás, kizárólagosan egyetlen eszme képviselője, egyetlen érzés tolmácsolója. Átvészi a hozzá fohászok imáját, továbbítja a szentélyek illatos tömjénfüstjére emlékeztető Hasonló hatású a callixtusi katakombák primitív freskóképe. Ez is a keresztény üldözés **Virgo oransa** és. habár feltűnően művészetlen, mégis sok időn át kedvelt formája a vallásos szimbólumoknak.

Ez a művészet Máriát Jézus nélkül, kiterjesztett karokkal állítja a keresztény hit oltárai fölé. Később már szentek társaságában, vagy a szent éj pástoraitól körülveve, válik fokozatosan egyénibb. A callixtusi katakombák **Virgo oransa** két báránnyal áll a kereszténység szószólója gyanánt szerepel. Századok peregnék le és nincs tökéletesbülest hozó reneszánsza ennek az egydalú ábrázolásnak. **Szent Maximin** kriptájának Madonna-

Murillo: Madonna. (A firenzei Pitti-képtárban.)

Raffaello: *Madonna della Sedia*. (A iredzai királyi képtárban.)

tipusát jellemzi a szabálytalan fiziognómia, a duzzadó ajkak, élezett állkapocs, éles metszésű szem, keskeny orr, és az aránytalan kicsiny száj. Öltözéke puffadt, durván redőzött, túlzottan kényelmes, melyből az anatómia meg-hamisított vonalrendszere éktelenkedik. Ez a típus minden bizarrsága és szabálytalansága mellett, huzamos időn keresztül mértékadó s terjedelmes fejezetet foglal le a vallásos művészet történetében.

A Madonna-típus művészi kivételében izléses fellendülést a római *Santa Maria Maggiore* diadalív mozaiképe mutat, melyen a hagyományos bizánczi motívumok, habár dagályos formában, de új felfogással felrészülve jelennek meg. Mária fejét drágakő diadém díszíti, homlokán, fülén szintén drágakövek csillognak, nyakát ragyogó gyöngyszalagok ékesítik s a nagy pompa koronájaként hódoló angolok esoporija üdvözlő az *Ég királynőjét*. Szín, dekoratív jellegű motívumok és valamelyes kompozíció jellemzi már ezt a kombinált típust. Szentekkel való ábrázolását a *parenzói* katedrális apszisának egyes kivételű képe tünteti föl először, művészi szempontból elfogadható elrendezésben.

Egy új korszak hajnalhasadását jelzi ez az új felfogású Mária-típus, mely *Guido da Siena* mester fellépésével a vallásos ihlet vonásán kívül, már értékesebb művészi formákat is tolmácsol. A *San Domenico* Madonnája életet, mélyebb érzést és művészetet sugároz. Eltűnik az eddigi ábrázolások hidegsége, különösen a bántó merevség. A kis Jézus már könnyedén, a szeretet kifejezésével simul oda anyjához, a gondolkodó, a merengő Mária-hoz. A bizánczi Madonna-típus merevsége meglágyul s ezzel egyetemes hanyatlásnak indul minden régebbi ábrázolás, melynek lerontásában vezető szerepet játszottak a *sienai* és a *firenzei* iskola törekvő mesterei. Hangsúlyozottabbá válik mindinkább az anyai szeretet eddig fel nem használt vonása. *Ambruzzo Lorenzetti*: *Madonna del latte*-ja már a legitimebb emberi tulajdonságok és érzések tolmácsolója. Ez a gyermekét tápláló Mária hasonlíthatatlanul közelebb áll hozzánk, mint a katakombák aszkétikus jellegű Virgo oransa. A szerető, gondos anya és az *Ég királynője* csodálatosan szép, harmónikus formában való

ábrázolása lefoglalja úgyszólván az egész trecento művészetét.

Általánosság, gyorsan népszerűvé válnak a sienai mesteriskola Madonna-képei, a melyek nemcsak tetszetősek, hanem határozottan művészi értékű alkotások s vallásos hatásukban is messze fölülmúlják az előbbeni századok Madonna-típusait. A sienai *Duccio* és *Guido* művészete már jelentékenyen tökéletesbült, sőt az eddigi Mária-típusok jellemző vonásainak mesterei együvé forrasztást hirdeti. A firenzei és a sienai iskola vezető szerephez jut s szoros vonatkozásba kerül egymással. Az *assisi trónoló Madonna* típusa — a hódoló Szent Ferencnek ihletet sugárzó alakjával — már azok közé tartozik, mely úgy vallási, mint művészeti szempontból állandó tiszteletre van predesztinálva. *GiOTTO*-ban már egy korszakalkotó Mária-típus megteremtőjére bukkanunk. A quattrocento művészei möhön learatták és felhasználták mindazt, a mit a trecento kor mesterei vetettek. *Fiesole* képei már bámulatot keltő, beszédes imádságok, áhitatot, vallásos érzést, melegséget és megnyugvást sugározó alkotások. Az egyszerű dominikánus, Mária hűséges szolgálója, nem is tud mást festeni, csak mélyes áhitatot, szeretetet és megengesztelődést. A nyomdokain haladó *Filippo Lippi* már kissé töprengő, sőt újító. Az ő Madonna-típusa: Florenz egyszerű polgáraszonya, a ki nem más, mint a szende tekintetű *Lukrecia*, a gyermekét odaadón szerető *Filippo* L. mester hűséges felesége. Az uttörés megtörtént, a rohamosan fejlődő vallásos művészetbe minden diszharmonia nélkül, szerencsés megoldással fokozatosan bevonul a közvetlen emberi érzés, a természetesség lebilincselő vonása. A Madonna-típusnak ez az új ábrázolása, habár egyszerű emberi tulajdonságok kifejezésére törekszik, nem rombolja le a vallásos áhitatunkat, továbbra is megőrzi bensőséges ünnepességét, egyházi jellegét s közvetlenségében sohasem válik hétköznapivá. *Sandro Botticelli* már az örökévalóság *Mater dolorosa*-ját festi. Melancholikus arcának minden vonásán ott reszket a burkolt szenvedésnek, a titkos fájdalomnak az az érzése, mely valamikor elkerülhetetlen sorsa lesz az emberiség megváltójának — Jézusnak.

A bizantinizmus merev formái mind a mel-

lett még sokáig kísértének, úgy a képirásban, mint a szobrászatban. Napsugaras perspektívába helyezett kompozíciókra először a velencei művészet iskolájában bukkanunk. *Giovanni Bellini* (1426—1516) Madonna-típusa a vonalvezetés harmonikus szépségével s a forma erőteljes bájával versenyre kél minden elődjével, sőt bizonyos mértékig le is fokozza a velencei iskolán kívül állók művészi értékét és eddigi népszerűségét. *Tiziano Vecello* (1477—1576) művészete már a velencei Madonna-festés pompás ideálját állítja elénk. Elrendezés, típusbeli szépség, fényhatás és színpompá, kellem és tartalom tekintetében első helyen áll az uttörők között. Mária-típusa művészi és vallásos hatásában már oly erőteljes, hogy méltó a felszentelt oltárok ékítésére, a milyen pl. a *chiesa dei Frari*: *Madonna del Pesaro*-ja, mely legpompásabb alkotásai közé tartozik. Pompában, csillogó fényjátékban s a mély érzés kifejezési módjában hasonlóképpen első helyet kér *Paulo Veronese* (1528—1588) és *Rubasto Tintoretto* (1518—1594). Egyházi és a hétköznapi életben huzamos időn át a szienai, toskánai és főleg a velencei mesteriskolák alkotásai váltak uralkodókká. Ezek voltak az igazság, a szeretet revelációi, a fáradt, a szkeptikus lelkek megtérítői. Ugyaníly összhangzatossággal hatottak *Lionardo da Vinci* (1452—1519), *Correggio* (1494—1534), *Carlo Dolci* (1619—1686) és *Andrea del Sarto* (1487—1513) ma is áhitatot, szeretetet és művészi gyönyörűséget keltő Madonna típusai.

A korai reneszánsz festői és szobrászai együttes, harmónikus munkát végeztek. Festő és szobrász kíségetői egymásnak, felfogásban, tartalomban s az uralkodó Madonna-típus csaknem minden művészi motívumában. *Luca della Robbia* (1400—1482) vésőjét az istenanya iránt érzett vallásos áhitat inspirálta. Művészete *Piippo Lippire* emlékeztet. *Donatello* (1386—1466) pedig minden Madonna-típusában felhasználta mindazt, a mivel kortársai sikert arattak, koncepczióiban azonban legtöbbször *Luca della Robbia* követőjének mutatkozik. *Michelangelo Buonarrotti* (1475—1505) alkotásai nem mondhatók egyénieknek, sem valamely Madonna-típus iskolájához tartozóknak. Művei sajátos tartalmuknál fogva inkább csak szarkofágok és katedrálisok vallásos jellegű díszei szerepelnek.

Századok, nemzedékek szorgos művészi törekvései, hibái és előnyös vonásai lassankint eljutnak ahhoz az időponthoz, mely meghatározója, határköve s végállomása gyanánt szerepel az általánosan elfogadott Madonna-típus fejlődésének. Ez a nevezetes s még ma is szereplő ábrázolás *Raffaello Sanzio* (1483—1508) csodás művészetében érte el a tetőpontját. A mesternek Mária iránt érzett gyermekies, jámbor szeretete és főleg saját, hatalmas művészi egyénisége teremtette meg azt a Madonna-típust, mely a kifejlett modern művészetében is, lepergett századok múltján még mindig utólrétegetlenül áll. *Raffaello* művészetében habár sokféle hatás észlelhető, a Madonna-típus alkotásában mégis az általánosan uralkodó két fő vonás: az *isteni méltóság* és az *anyai szeretet* hangsúlyozása, a legtökéletesebb formában jut kifejezésre. Hangulatos háttér, a forma tökéletessége, a szabadban való ábrázolás természetes hatása, gazdag színharmónia és főleg a gondos csoportosításra való törekvés, az anyának és a gyermeknek szeretetteljes együvé forrasztása jellemzik *Raffaello* azt a Madonna-típust, melyhez hasonló eddig egyetlen kor művészeti iskolája nem produkált. *Raffaello* csaknem minden Madonna-képén a csoportosításra fordít legtöbb gondot, melyből a modern művészet mindmáig már ezer és ezer változatát teremtette meg Mária és a gyermek Jézus ábrázolásának. Nevezetesebb s uralkodó típusú alkotásai: a *Madonna Granduca*, a *Stigliczes Madonna*, a *Szép kertésző*, a *Sixtus Madonna*, a *Madonna Solly*, az *Eszterházy Madonna*, a *Folignói Madonna* s az *érméeknek legmesteribb, legfényesebb harmoniáját* tükrözőtő: *Madonna della Sedia*. Ez az az elévülhetetlen szép típus, mely csodás kompozíciójával a legideálisabb tisztaságban tolmácsolja az anyai szeretetet és a zavartalan boldogság fen-ségesen nyugalmas érzését. Szinte emberfölöt-

Bernardino Luini: *Madonna*. (A milánói képtárban.)Carlo Dolci: *Az elműködő Madonna*. (A római Borghese-képtárban.)

tien hat a Sixtini Madonna típusa is, melyet a Sediával egyetemben a művészettörténet a Mária-ábrázolás betetőzésének, tündöklő koronájának nevez.

Számtalan művészeti iskola következik még *Raffaello Sanzio* után, melyekben vannak tökéletes, sőt maradandó Madonna-típusok, de mindezek leggyakrabban csak egyetlen jellemzős kidomborítására törekszenek. Egyik kor divatja kizárólag az isteni vonás kifejezése, másiké az emberi természet, a szerető anya, a Szent Szűz, az *Ég királynője*, vagy az Isten alázatos szolgálója gyanánt való feltüntetése. Tartalomban és főleg formában összhangzó alkotásokat csak a multban találunk. Hanz Holbein, Dürer, Peter Paul Rubens, Jean Fouquets, Bartolomé Esteban Murillo, Friedrich Overbeck és még a későbbi s a jelenkor modern művészetének megszámlálhatatlan sok képiroja, fametszője és szobrásza csaknem kizárólag az olasz Mária-kultusz dicsőséges és művészi szempontból csodásan gazdag korszaki mesterei alkotásaitól kölcsönözték inspirációjukat.

A voltaképeni Madonna ideál az égi tisztaság, a szeplőtlenség szimbóluma, melylyel fen-séges harmóniába kell olvadnia az anyai szeretet érzésének. Csak ilyen hatású képet ismer el a keresztény egyház igaznak, ilyet helyez a templomok oltáira és csakis ilyen Madonna-típus tud imádságra, áhitatra hangolni s a hozzáfűződő szent legendák tiszteletére bírni.*

Csüdöky Bertalan.

* Mária külsejét már a legrégebbi egyházatyák a legnagyobb részletességgel írták le. Epiphanius, a ki maga is Palesztinában született, s 310—403 között élt, következőképp mondja: «Mária az asszonyok leg-szebbje volt, tökéletesen jól termett, se túl magas, se túl alacsony. Teste fehér, szép színű, hibanélküli; haja hosszú, puha, aranyszínű. Jól formált homloka és keskeny barna szemöldökei alatt mérsékelt nagyságu szemek olyan fényvel villogtak, mint a szafir. Egyenes, szabályosan metszett orra, ép úgy mint szépen metszett rózsaszínű ajkai kellemesek voltak. Tiszta, szép soros fogai oly fehérek voltak, mint a hó. Mindegyik orcájára mint egy-egy rózsalevéllé ékes lilium. Szépen gömbölyödő állán gödröske volt, torka fehér és ragyogó, a nyaka pedig vékony és keltő hosszúságú. Fehér kezein hosszúnak, vékonyak voltak az ujjak, és jól formáltak a körmei. Szép volt a járása, bájos a tekintete, szemérmes minden mozdulata.»

Szerk.

AZ UTOLSÓ MAGYAR.*

Hadd meneküljek enmagam el!
Óh jaj, ne lássak ilyen rémes álmot!
Szörnyű teherként a lelkekre ül
És gyászba vonja az egész világot;
És hogy valóra válhat csakugyan:
E gondolatból szívem holtra dermed,
Óh hitet, hitet, hitet adj, Uram,
Hogy, álmóvánd is, tudjak bízni benned...
— Hallgassd meg álmodom s adj, Uram, kegyelmet!

A rónaságon hús szél csavarog,
Mint szárnyas bű, mely nyugtot nem találhat;
A Tisza árján esobbanó habok
Gyászt zsonganak az alvó hún királynak.
A szeri emlék immár pusztá rom,
Kömladékat bús avar takarja,
Ott bujdosol, még élő fájdalom,
Egy meghalt ország utolsó magyarja.

Bolyong magában, átkos egyedül,
Mint szállott vad, mely idegenbe tévedt;
Milliók keserve mind szívére gyűl,
Vak éj borúl rá s hajnal nem remélhet.
A mindenségből letört egy darab,
Egy nemzet sorsa lebukott az égből,
A merre néz, a pusztá ég alatt
Iszonyú rémek kelnek a sötétből.

Nagy temető a messze rónaság,
Lidérczűként leng lelke bűja rajta;
A gyászos esőnd, a zordon némaság
Lesújtja, — mégis egyre fűzi-hajtja.
Leroskad végül. Gyótró lázra gyűl
És látományok tolnak eléje,
— Panaszol halkán, fölír szüeljül,
Haldokló búval sókógván az éjbe...

— H. hó! Kik vagytok? Árnyak, erre, erre!
Hová rohantok? Mért nincs hangotok?
Mi lég ez itt, hogy elhal a hang benne?
Mi föld ez itt, hogy szíve nem dobog?
A magyar szóra mért süket a lég?
A rónaságról hova lett az illat?
Távolból mintha dalszót hallanék,
— Hajh, többé mért nem a mi dalainkat?

* A Magyar Tudományok Akadémia Farkas-Raskó díjával jutalmazott költemény.

Eget és földet új hang nyíl át:
Időgen népek győztes üvöltése;
Ledöntötték a Kárpátok falát;
Vad árba fült az Árpádok vetése...
Élet ha zsong itt, nekünk az — halál,
Hantübürgéstől vonaglik a lelkem,
Haldokló vágyam messze multra száll,
Hogy annak fényén enyhülésre leljen.

Altassatok el, ősi szent regék!...
Im paripáknak dobogását hallom.
És látom daliák büszke seregét
Hogy száguld végig messze síkon, halmon;
Lovát pályvázza fjas Napkelet
Szűz erdők, rétek harmatos füvére, —
Nyugat földjében itt vert gyökeret,
— Hajh régesrégén, másfélezer éve...

Ékek villognak pásás hantokon,
Nő a magyar vér, fölvirul az élet:
Sok évszáz kél a munkált nyomdokon
S már ezerévről zeng a szárnyas ének;
Dicsőség kél a Kárpátok alatt,
Ezt harsogja a Duna-Tisza árja, —
Egy nemzet él itt, boldog, hős, szabad,
És szent a földje — magyarok hazája!...

— Óh hazug álom, csalfa látomány!
Nem, nem igaz már itt a földön semmi!
Káprázat leng a multak fátyolán
És most se hagy még végték megpiheni.
Nem, nem igaz, hogy dicső volt e föld,
Mint bennem zsongó emlékek regélik, —
Nép, kit a sors ily könnyen összetört,
Nem éltetett itt másfélezer évig!

Késő káprázat, ne kinozz tovább!
Ne regélj immár elhunyt dicsőségrül!
Vagy tégy, te Isten, még egyszer esodát:
Támaszd föl népem a sír sötétjébül!
... Hallom, mit mondasz. Zord ítéleted
Száz hanggal zúg, mint viharban az erdő,
S haló szívembe átként mered
A büzös multba elsüllyedt jövendő...

Mért kellett buknunk: bennem sír a vad,
Lelkembe zúg a borzasztó ítélet:
Mert nem tudtuk szeretni a hazát
S minden mi szent volt, csúfos ületté lett;
Rút önzésbe fült minden akarat.

Giovanni Bellini: *Madonna a szentek közt.* (A velenzei akadémiában.)

Ónámításban elernyedten éltünk,
Vérünk megromlott, erőnk elapadt,
Semmit sem szerzünk s mindent elfecséltünk.

Eszményre lelkünk vak lett és süket,
A honszeretet czéger, pusztá szó csak:
Hajh, megfogyott a magyar becsület,
Mint rónánkon a büszke, tiszta kőcsag...
Egymásba omlott mult, jövő, jelen,
Igy olvadt egybe: örökös halálba...
Új nemzet kél a régi téreken
És esontjainkat szanaszét dobálja!

Tovább virul majd róna, völgy, halom,
Lesz selymes füve, aranyos kalásza;

De vig dalszóval, derűs hajnalon,
Új, idegen nép gyűl majd aratásra;
Bús télre megjő mindig új tavasz,
Megifjul erdő, madárdal az ágon,
Az idők árja — marad ugyanaz,
Csak magyar nem lesz többé a világon!

A mindenségben én vagyok magam...
Végső sugára leáldozott napnak...
Elröppenek már én is nyomtalan,
Szép rónaságom, immár idehagylak;
Tied a szívem végső dobbanása,
Hivnak... Megyek már... Fődj be, bús avar!
Az én mulásom nemzet elmulása —
Világ, ne tapsolj, — nincs többé magyar...

... S ott fekszik — látom! — némán, mereven,
Fáradt fejét a pusztá romra hajtva;
Hült szívéből a bús honszerelem
Átleng a rónán utolsó sohajtva;
Égen és földön komor, tompa gyász van,
Sötét a táj, mint óriás ravatal, —
Nincs haza többé, nincs többé hazátlan, —
Kiszenvédett az utolsó magyar...

Hadd meneküljek enmagam elül!
Óh jaj, ne lássak ilyen rémes álmot!
Jön átkos szörnyként, a lelkekre ül
És gyászába vonja az egész világot;
És hogy valóra válhat csakugyan:
E gondolatot szívem holtra dermed, —
Óh hitet, hitet, hitet adj, Uram,
Hogy bízni tudjak minmagunkba' s benned!
Sajó Sándor.

A FEKETE VÁROS.

REGÉNY. (Folytatás.)

Írta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Az alispán, ámbár tetszett neki az asszony elhatározása, nem bírta eltitkolni meglepetését.

— Sohasem hittem volna. Hát az öregeske még...

Egy elhárító mozdulatot tett kezével az asszony, mintha vissza akarná kergetni azt a csúf gondolatot, mely az alispán szavaiból volt kilépőben.

— Nem akarok már én asszony lenni, — szólt elpirulva, és most szinte csinosnak látszott. — Maradok, ha lehet, a gyermekeim apjával.

Görgey szíve táján egy kis melegség támadt. Váltig lélekemelő látvány egy tiszta asszony. Ez a Bibókné legalább így festett.

— Hát majd valahogy úgy próbáljuk össze-

ütni, — biztatta meg bizonyos szokatlan gyöngédséggel, aztán kiküldte a másik szobába, beszélőtül helyette a két Bibókot.

Nagy rábeszélő tehetsége volt, világosan, tisztán tudta magát kifejezni, a mi sohase tévesztheti el a hatását, s milyen segítség ehhez a nimbusz, hogy a legbölcsebb ember a vármegyében, a legjobb koponya. A hit ebben többet ér a valóságnál.

— Nemes atyámiai, — kezdé a barátságos lényébe öltözködve, — én csak azt mondom tanácsképen, ha már a sors ilyen furcsa helyzetbe keverte kegyelmeidet, vágjanak hozzá jó képet s ne vigyék ki a botrányt a véka alól a dobra. Ha a sors így intézte el, nyugodjanak bele, mert az is bíró s nem jó vele kikötöni, nagyon erős ökle van. Az asszony bevalotta nekem, hogy ő maga is a nyugalomra vágyik s szívesen maradna a régi férje mellett. Hát beszéljék meg egymásközt, most itt mindjárt. Azután majd egy kis külön beszédem lesz kenddel, Bibók kapitány.

Bibók kapitány mélyen sóhajtott, az égre emelve szemeit.

— Pedig hogy szeretem ezt az asszonyt.

— De hallod, hogy velem akar maradni, — mondá gyermekesen dicsekedő hangon az öreg és szemei élénken csillogtak fel.

— Csakhogy az én jogos tulajdonom ő, — vitatta a kapitány a mellére ütve.

— No, azt nem lehet egészen így mondani, — vágott közbe Görgey, — mert hisz az asszony, ha akarja, megindíthatja kegyelméd ellen a válópert is, s föltéve, hogy helyes okokat tud találni, s talán tud, mert hiszen kegyelmed se említette, hogy kolostorban élt volna azon idő alatt, míg szabad volt és ha esetleg tudakozódnai talál valahol Lemberg vagy Krakkó körül, a hova menekült... (kiszámított ravasz-sággal mélyeszté rá sejtelmes tekintetét) kisűthet valamit.

Tizian: *Madonna.* (A firenzei Uffizi-képtárban.)

Zsiga úr összerendezte s szelidebb hűrokat kezdett pengetni.

— Mondja meg hát apám uram, hogyan akarja?

— Mondtam már, fiacskám. Hogy a Zsuzsi nekem maradjon.

— Az ő kedvéért jöttem haza, — fakadt ki Zsiga úr keserűen.

— Isten meg fog áldani, kedves fiam, — felelte az öreg kenetesen, — hogy szegény apádat meg nem fosztod egyetlen istápolójától.

— Hogy Isten meg fog áldani, az igen szép és biztató jóslás kegyelmedtől, uramatyám, de a jóslásokból még nem élek. Hiszen látja raj-

tam, hogy üres zsebbel jöttem haza, lerongyolott ruhában.

— Hát mit kívánsz, mondd meg?

— Úgy gondolom, hogy ha ennyire ragaszkodik Zsuzsihoz, vigye őt a kisebbik házába, nem bánom.

Az öreg elszontyolódott erre, szemrehányólag fordult a fia felé.

— Zsiga, Zsiga, hiszen te öreg szászt akarsz én belőlem csinálni.

A szászoknál volt szokás két házat építeni egy telken; öreg napjaira a kisebbik házába, melyet «köhögő»-nek is hívtak, vonult a gazda s átadta a mesterség vagy a gazdaság vezetését

Giovanni B. Salvi: *Madonna.* (A római vatikáni képtárban.)Murillo: *Madonna.* (A budapesti Szépművészeti Múzeumban.)Raffael: *A stigliczes Madonna.* (A firenzei Uffizi-képtárban.)Raffael: *A szent család.* (A nápolyi képtárban.)

Raffael: A sixtini Madonna. (A drezdai királyi képtárban.)

Andrea del Sarto: Madonna. (A firenzei Uffizi-képtárban.)

a legöregebb fiának. Zsiga úr kívánsága tehát egyenesen az volt, hogy a gazdai szerepet adja át neki az öreg úr, ő maga pedig húzódjék a kertben levő házikóba, melyet Bibók Gábor, nagypapjuk, a ki a család fénykorában vice-szolgabíró és kutya gyerek volt, szeretőjének, a szép vereshajú Kádár Ágnesnek építtetett. Az illető persona ugyanis ide járt Lőcséről nyaralni.

Sehogysé tetszett az öreg Vincének, hogy a birtokot kiadja a kezéből, kézzel-lábbal kapálózott ellene, már majdnem elmérgesedett köztük a szóváltás, mikor az alispán újra fölvétette velők a tárgyalási fonalat.

— Ne akarjon mindent, bátya. Meleg czipó, meleg kályha való kendnek arra a rövid időre, ezt kösse ki magának írásban. Értem, hogy jobban szeretne ifjú szász lenni, mint öreg szász, de ha már a fia ilyen áldozatot hozott, nyissa meg a markát kegyelmed is és adja át neki a birtokot, kikötve a tartást a saját és a másik két fia részére naturálékban és pénzekben, mindaddig, míg majd halálával a rendes megosztzkodás bekövetkezik a kiskorú testvérekkel.

Vincze úr a fejét vakarta.
— Nem lehet az, tekintetes uram, hogy már én ezentúl semmi se legyenek. Nem bírom én azt megszokni.

Zsiga úr elmosolyodott.
— Férje lesz a Zsuzsinak. Hát az semmi?
— Hiszen az igaz, szeretem, nem élhetek nélküle, de...

— De nem adok érte semmit, — vágott a szavába gúnyosan a kapitány. — No, úgy is jól van. (Megrázta a vállait és úgy tett, mintha kifelé indulna.) Szegény Zsuzsi, téged ugyan kevésre becsülnék itt! Dehogy hagylak itt, dehogy. Magammal viszek a nagy világba, majd csak megélnék valahogy.

Az öreg elérzékenyült, újra kibugygyant szeméből a könny, míg homlokán nagy verejtékcseppek gyöngyöztek.

— Hát nem egyeznek meg? — mondá az alispán kurtán, türelmét veszve. — Elmehetnek. Erre aztán megadta magát Vincze úr, odanyújtván kezét a fiának.

— Isten neki, Zsigus, légy hát te a gazda ezentúl!

Ekképen végezvén, átmentek a dolgozószobába, hol nagy szorongatások között várakozott az asszony, hol az egyikre, hol a másikra nézett lázas szemgolyóival. Mind a két embere vidám volt. Zsiga mórival meghajította magát előtte, mimelvén az akkori nemes lovagokat:

— Megvan a kötés, mama.
Ebben aztán az is jelezte volt, hogy kinek jutott. Ő azonban apróra szerette volna tudni, de az alispán másképp parancsolt.

— Maga már most menyecske, menjen haza, minden úgy lesz, a mint akarta, de azt előbb írásba kell tenni.

Míg a kontraktust megcsinálták a patvaristák, azalatt az alispán kikérdezte Bibók kapitányt a löcsei dolgok felől. Ő tőle tudta meg azt az új adatot, hogy a bíró vérevel miként kerített be Nustkorb szenátor uram egy darab területet az ő földjeiből, hogy azt a szász privilégiumok alapján, mint véren szerzetet, elpereljék. (Oda fogom neked engedni, — gondolta magában az alispán.) Zsiga úr szemfüles ember volt, azt is el tudta mesélni, hogy Nustkorb uram milyen királyi nyilatkozatra állapítja a jogigényét. Zsiga úr ott volt véges-végig a karzaton tegnap s mindent megjegyzett magának, mert Zsiga úr éles szemmel mindjárt felismeri a magot, melyből a viszályok és torzalkodások teremnek. Zsiga úr mindenütt ott van, a hol ott kell lenni. Ma is épen akkor ment a Görgey földje mellett hazajövet, mikor a löcsei hivatalos közegek is megjelentek, hogy körülkarózzák a vérről szegélyezett táblát. Majdnem szóról-szóra elmesélte a bohókás földfoglalás cinikus módját, miképpen hurcolták a megsbeszült bírót hárman a nyi-

tott sebével s nyomogatták azt, hogy a vér szívárogyék, míg csak a lelkét ki nem lehelte. Talán meg se halt volna, — kiáltott fel az alispán megkönnyebbülten.

— Nagyon is valószínű, — vélte Bibók. — Hiszen a tanácsban is az volt eleinte a nézet, míg le nem nyomta az ékesszólás, meg a kapzsiság.

Az alispán arca fölengedni látszott s majdnem vidáman kínálta meg székkel Bibókat.

— Üljön le kapitány és gyűjtsen rá. Bizonyosan pipás ember. Aztán mondja meg nekem őszintén, milyennek tartja a helyzetet? Maga tapasztalt ember, tud ítélni a jelekből, a hangulatból.

Zsiga úr nem sokat kínálta magát, sokkal szemtelenebb volt; levett egy csibukot a pipatoriumról, belesiholt a taplóba, aztán elterpeszkedett egy széken, a lábait szélesen szétvetve, pőfékelni kezdett s míg a nyirkos dohány meg nem gyúlt, hajsókálva a csibukot, egy árva szót se mondott.

— Furesa, — jegyzé meg végre, szerzentve a foga közül, — hogy a kakas elalszik, ha hajsókálják, a tűz meg kigyúl.

— Nem erről kérdeztem, — szolt türelmetlenül az alispán, a kit kellemetlenül érintett a kapitány konfidens modora.

— De épen hogy arról beszélek, domine spectabilis, vice-comes, mert nem bírom egyszeribe eltalálni a löcsei viselkedésről, hogy csak kakasberzenkedés-e, vagy pedig igazi tűz.

— Hm, persze, — ümmögött az alispán, s nem minden csodálkozás nélkül emelte szeméit a szólóra.

— Vagyis hagyni kell-e és nem piszkálni, hogy elaludjék, ha egyszerű kakasberzenkedés, vagy pedig mozogni kell-e a para bellum si vis pacem elve szerint, ha igazi tűz, — mivel ebben a löcsei dologban épen megfordítva jelentkeznek a következmények.

— Kapitány! Maga, úgy látszik, okos ember. A kapitány hunyorított balszemével, mely

jelentékenyen apróbb volt a másikkal, az arczidegnek valamely összehúzódása miatt és színre is különbözött.

— Csak tud az ember egyet-mást, — vonogatta a vállát szerénykedve, mialatt olyan füstöket eresztett ki, mint egy kanonoki kémény.
— Épen azért vagyok kíváncsi, miképpen ítéli meg az esetet.

— Igazi tűznek tartom. Még pedig veszedelmesnek. Minden azon fordul meg, szerintem, hogy ki lesz az új löcsei bíró. Oda kellene hatni, hogy valami békés hajlamú tutyi-mutyi ember kerüljön a megüresedett székbe.

— Hm. Ebben van valami, — gondolkozott az alispán fenhangan, s hova-tovább nagyobb érdeklődéssel hallgatta a hazakerült kalandort.

— Ha Gosznovitzer lesz a bíró, mindenféle vakmerő merényletekre el lehet készülvén a tekintetes úr, mert az kegyetlen, vérszomjas kutya, az arczvonásából olvastam ki; ha Nustkorb találna győzni, az kapzsi, ravasz és érelyes, képes arra, hogy bérgyilkossal vagy méregkeverővel tétessze el az útból, mert ez a legolcsóbb és legkevésbé veszélyes mód, legjobb volna, ha Mostelt választanák, jólelkű, higgadt, okos ember, kiegyenlítősekre hajlandó.

Az alispán gondolkozott. Talán csakugyan lehetne erre hatni gróf Csáky főispán vagy a tárnokmester útján. Majd így szolt:

— Nem gondolja, hogy esetleg itt Görgeő támadnak meg haddal. Nem hallott ilyesmit? Bibók kapitány vállat vont.

— Semmit se hallottam, de mindent hihetőnek tartok, oly nagy az ingerültség.

— Tudja-e kapitány, mit gondoltam?
— Majd megtudom, ha megmondja a tekintetes úr.

— Van egy pár ágyúm s egy csomó markos jobbágyom. Azt vettem tervbe, hogy minden eshetőségre nézve, megerősítem magamat, legalább ideiglenesen, míg a dolog így vagy úgy rendbe nem jön s ebben főleg kegyelmedre gondoltam, hallván ma megérkezését, nem volna-e hajlandó egy kis húsz-harminc főnyi zsoldos csapatot szervezni, csatangoló katonákból és lézengő nemesekből (tele van velők ez a vidék), a kik fölesküdvén szolgálatomra lennének a kegyelmed vezérlete alatt, s be-

Kossuth Ferenc a bécsi magyar házbán.

gyakorolnák hadi foglalkozásra most télen át a jobbágyaimat is?

— Hogyne volnék hajlandó, — kiáltott fel a kapitány, örömtől mámoros hangon. — Hiszen a mesterségem.

— Tehát czélszerűnek tartja?

— Olyan biztonságban lesz itt a tekintetes úr, mint a gyermek a Szűz Mária kötényében.

— És legalább felelünk, ha megtámadnak.
— Mit? Megtámadnak? Megegyezem egész Lőcsé városát.

— Mik a föltételei, kapitány? — kérdezte továbbá az alispán. — Mert clara pacta boni amici.

— A szokásos zsold, hiszen tudja a tekintetes úr és mi is tudjuk, hogy gavallérral, Görgeyvel van dolgunk. A mi magamat illet, hát mindenekelőtt egy kis rangemlést kérek. Legyek ezentúl ezredes, ne kapitány.

— A hogy akarja, kedves Bibók. Ezen át-estünk.

— Azonfelül csinos felszerelést kívánok, mert

lehet, hogy a közönséges embert nem teszi a ruha, de a katonát bizony teszi.

— Van a ruhamagazinban sokféle, maradt a régi Görgey-bandériumoktól, válaszson a kedvére, aztán olyat lehet varratni a többinek is. Ha akarja, mindjárt odavezetheti a kasznár.

— Az bizony célirányos léssen, mert szó a mi szó, nem jöttem haza fejedelmi pompában, úgy, hogy még a falubeli kutyák is megugatnak ebben a gúnyában, mintha sohase láttak volna művelt embert.

— Hát megegyeztünk?
— Igenis, megegyeztünk. És a mint a ruhát magamra húzom, az anyyi, mint az eskü a zsoldosoknál. (Ámbátor a hitet is letehetem.) A kinek a ruháját viselem, övé az éjjelem és nappalom, vérem és életem, míg a ruhája rajtam van.

Görgey csemetett és a kasznárját, Valkányi Sámuel urat hívatta, a ki nagy alázatosan állított be.

— Vezesse el ezredes uramat a ruhamagazinba, a hol egy katonaruhát választ ki.

A magazin vagy arzenális (mert így is nevezték) hátsó részében volt az épületnek, melyhez majd minden ős ragasztott valamit, úgy, hogy a leghetlenebb építési abszurdumok jöttek ki; oly függelék is volt a kastélynak, melynek hogy az emeletre jussanak, előbb a pinczébe kellett lemenni s különböző alagutakon át eljutni az épület középső részébe, ott felmenni a padlásra, mely véges-végig nyitva volt s ott ereszkedni le az épülethez ragasztott szárny első emeletére. Épen ilyen körülményes helyen volt az arzenális, — vagy csak a furfangos kasznár vezette ilyen cikornyásan a gyanús kinézésű őbestert (de ugyan melyik királynak az őbestere?), hogy ne tudjon soha magától odatalálni.

Két terjedelmes szoba volt az arzenális, négy század története hevert itt. Öreg nyergek, ijjak, penészverte lándzsák, ruhák, puskák, kardok, vasak, fibulák, pallosok, bilincsek, mindenféle kintőeszközök a régi korból, nagy összevisszaságban. Nyalka banderisták ruhái, a milyenekkel lakodalmakra vagy ünnepélyekre jelentek meg a régi olygarcha Görgeyek. Egy-két elfoglalt zászló se hiányzott. Az értékesebb holmik, úgy mondotta a kasznár, János úrnál vannak Toporezon, mert ő az öregebbik, hanem azért

A BÉCSI BANETÁRGYALÁSOK. — Bilincski osztrák pénzügyminiszter eltávozik a magyar házból.

Jó képet a rosztól!

itt is akadt egy és más, a mire vigyázni kellett most Valkányi uramnak, egy-két ezüst kengyelvas, egy kis rubinköves buzogány, melyet valamelyik szász comes Görgey használt az Árpádok idején, ezüsttel pikkelyezett nyereg-takarók, ezüsttel kiveret kántárok. Volt egy szín-arany patkó is, mely a Szapolyai János lakodalmán, mikor Lengyel Izabellával esküdt, a Görgey Mihály lova lábán fényelt. A lónak természetesen négy lába volt (bár lett volna több), hát patkónak is négynek kellene lenni, de elkallódtak. Darvasné vitt el egyet, János úr a másikat, a negyedik állítógép már akkor, a lakodalmon napján esett le a lovacska lábáról. Ugyan jól járt, a ki megtalálta.

(Folytatása következik.)

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR.

Hedin Sven, a hírneves és szerencsés utazó, nálunk jártában arról panaszkodott, hogy Tibet ismertetésében nagy elődjének, Kőrösi Csoma Sándornak nincs irodalmi színvonalon álló életrajza, a tudományban korszakos munkásságának hozzá méltó ismertetése. Ez a panasz azt árulja el, hogy Hedin Sven sem a Tibetről, sem a Kőrösi Csomáról szóló irodalomban nem nagyon jártas, különben tudná, hogy Kőrösi Csoma életrajzát, munkásságának méltatását is magyar ember írta meg, a tavaly elhunyt Duka Tivadar, s hogy munkája majdnem húsz évvel ezelőtt egyszerre jelent meg angol és magyar nyelven. Annyiban mégis halásak lehetünk Hedin Svennek panaszáért, hogy ép születése és halála hónapjában idézte emlénkbe Kőrösi Csoma halhatatlan alakját, nemzetünk egyik legnagyobb dícsőségét, a ki nek emléket egyébként Akadémiánk is hűségesen ápolja, évenként — az idén is — áprilisban, ugyancsak Duka Tivadar alapításából és indítványára, ülést tartván emlékeztetére.

Kőrösi Csomát, hihetetlenül primitív készüléttel, nem az az ok vitte a mesés keletre, a nagy, fáradságos, veszedelmes útra, a mely ok a mai utazókat tüzei és lelkesíti. Imádták a tudományt annyira, a mennyire imádják a mai fölfedezők legtöbbje; imádták a *becsület* hírnevet; az élet legfőbb javának tartotta a *dicséret* emberek dicséretét (a viro laudato laudari pulchrum est) és mégis valami egyéb, nekünk magyaroknak szimpatikusabb és szentebb ok ragadta vakmerő vállalatára. A magyarok ös-

szelendőre odahaza lesz, s a legszelebb kiterjedésben örvendetes relációt tesz. Nem valószínű, hogy itthonról kapott volna pénzt, a hazatérés s az örvendetes reláció pedig elmaradt örökre. Teheránból karaván kereskedőkkel, áruhában, Bokharán át jutott Tibetbe. Tizenegy évet töltött ott szakadatlan munkában az indiai brit kormány s az *Asiatic Society* pénzbeli támogatásával. Havi ötven rupia díjazás fejében írt egy elméleti és gyakorlati tibeti nyelvtant angolul, egy negyven-ezer szóból álló szótárt szintén angolul, egy ismertetést Tibet irodalmáról; megírta tibeti nyelven az ország rövid történetét és szerkesztett egy kötetnyi szemelvényt Tibet irodalmából. Mindez úttörő munka, ebben Kőrösi Csomának nincs elődje. Zanskár és Kanavár tartományokban töltötte a tizenegy évet, egy-egy láma társaságában, a ki a tibeti nyelvben mestere volt. A lámák félig-meddig barátok, de nem tartoznak kolostorban lakni és megházasodhatnak. A Kőrösi Csoma ottjártakor kivált női kolostor volt nagyon sok Tibetben. A lányok, ha nem mehettek férjhez, rendszerint kolostorba vonultak. A rendtartás nem volt szigorú; senki se botrányozott meg, ha a nőkolostorban szülés történt. Nemesai menyiség dolgában bámulatos a Kőrösi Csoma munkássága; még bámulatosabb, ha azt tudjuk, hogy minő körülmények között dolgozott. Mind a két tartomány, a hol lakott, nagyon zord, dermesztő klíma. Hat-hét hónapig tart a tél, méter magas hóval, állandóan tizenhat-tizennyolc fokos hideggel s a legforróbb nyári nap éjszakáján is fagyponat alatt áll a hőmérsék. Zanskárban egy kilenc négyzetlábnyi szobában lakott egy lámával s egy szolgálóval. Tűz nélkül reggeltől estig olvasott, éjjel nem olvashatott, mert nem volt mécsese. Irni sem igen irhatott téli időben, kezeit mindig takarva kellett tartania, mert egy könyvlap fordítása alatt is majd lefagyott. Kőrösi Csoma hónapokig nem hagyta el szobáját, hanem olvasta és kivonatolta a tibeti roppant enciklopédiát, a kilenczvennyolc folio kötetes *Kah-gyur-t* s az ugyanolyan kétszázhuszonegy kötetes *Szan-gyur-t*. A *Kah-gyur-t* 1731-ben készítették, tizenöt hónap alatt; a kétszázhuszonegy kötetes, hetvenhatszernegyszázkilencz levélből álló *Szan-gyur-t* egy év alatt nyomtatták 1742-ben. Kezdetben sok baja volt a tibeti bizalmatlansággal; a tibetiek s az angolok is, kennek tartották. Lassanként azonban megnyerte a lámák bizalmát annyira, hogy nem kellett a kolostorok könyvtárában dolgozni, mert az enciklopédia három-négy kötetét kikölcsönözték szállására. A francia Gérard doktor meglátogatta Kanumban, a hol Hedin Sven is még élő emlékezetét találta nyolczvan év múltán s az ő tudósításából fogalmat alkothatunk magunknak Kőrösi Csoma tibeti életmódjáról. Csupán tatar-módrá készített, fagyúval zsirozott teán élt, a mibe rizskását főzött. Kanumi szobájának összes bútora két parasztos pad, két durva szék, egy gyékény, a melyen ül, hál és dolgozik. Gérardra az ó-kori böles benyomását tette ez a fanatikus remete. Nagyon egészségesnek, kissé esüggédnek s módtalanul büszkének találta. Minden szolgálatot megfizetett s nem fogadott el szivességet senkitől. A midőn munkájáért az indiai brit kormány havi ötven rupiát fizetett, pedig abból huszoneötöt a nyelvemléstér lámának kellett adnia, nem fogadta el az *Asiatic Society* havi ötven rupiáját s a midőn Gérard doktor egy meleg kabáttal, egy kis kávéval és cukorral s néhány könyvvel lepte meg, csak a könyveket s azokat is csak olvasásra fogadta el.

Ábrándos, de becsületos és heroikus vállalkozására tudatosan nevelte testét és lelkét. Hozzászoktatta magát minden sanyarúsághoz. A pusztá földön hált, a legszükösebben táplálkozott, hozzászoktatta magát a hideghez s a forrósághoz és szinte szakadatlanul, pihenés nélkül dolgozott. Nem gyorseszi, de mégis osztályában mindig az első diák. Keveset ad a ruhára, de mégis mindig csinos és tiszta. Sohasem játszik pajtásaival, de el tud gyönyörködni játékaikban. Középtermetű, inkább vézna, mint izmos, de társai között nemesak a legszivósabb, hanem a legerősebb is. Keveset beszél, de mindig barátságosan s álmatag szemében mindig valami mély melankólia ül. Ilyen fizikum és ilyen lélek az a harminczhat éves férfi, a ki öt évi hozzákészülés után, 1820 novemberének valamelyik ködös hajnalán, «könyvszerrel öltözve, gyalog», zsebében kétszáz forinttal, kezében somfabottal, megindult Nagyenyedről Nagyszében felé. Bizott Kenderessi guberniális tanácsos ígéretében, hogy társadalmi úton pénzbeli támogatást szerez; még jobban bizott «az isteni segédlemben, hazája iránt való áldozatkészségében és a maga kiapadhatatlan lelki erejében.» A nagyszébeni katona-parancsnoktól talán nem kap útlevelet, ha bevallja, hogy a *jugarok országot* akarja megtalálni, hanem valami *üzleti ügy*-gyel hozakodott elő. Ma már ilyen készüléttel, ennyi eszközzel nem indulnak fölfedező útra; ma már megfontolóbba a dícsvágy, a hírnév, a vagyonserzés fanatizmusa is. Kőrösi Csoma a tél folyamán, hol egyedül, hol karaván kereskedők társaságában átvergődött Oláhországon, Bulgárián Filippopoliszig, Konstantinápolyba nem jutathott el a pestis miatt. Nagy kerülővel, kalmár hajókon, a görög szigeteken, gyalogszerrel Egyiptomon, Arabián át parkodott Perzsia rezidenciális városa, Teherán felé, a hová októberben érkezett meg. Arab tanulmányok kedvéért hosszabb időt töltött útközben Alexandriában, Aleppóban és Bagdadban. Teheránból érkezett újaról haza az első hír. Irta a nagyenyedi kollegium patrónusainak, segítségét kérve útra folytatására. (Levelét a «Vasárnapi Ujság» közölte 1874-ben.) Az út célja, hogy annál a fákllyavilágnál, a melyet Németországban gyűjtött meg, fölkutassa a magyarok eredetét. Elutazásakor nem kért segédelmet, tartván attól, hogy — nem helyeseln az egyedülutazást, — kérését megtagadják. De eljutva Teheránig, bebizonyította, hogy lehetséges az egyedül utazás, csak legyen hozzá akarat s legyen úti-költség. Végül igéri, hogy «a pénz vétele után

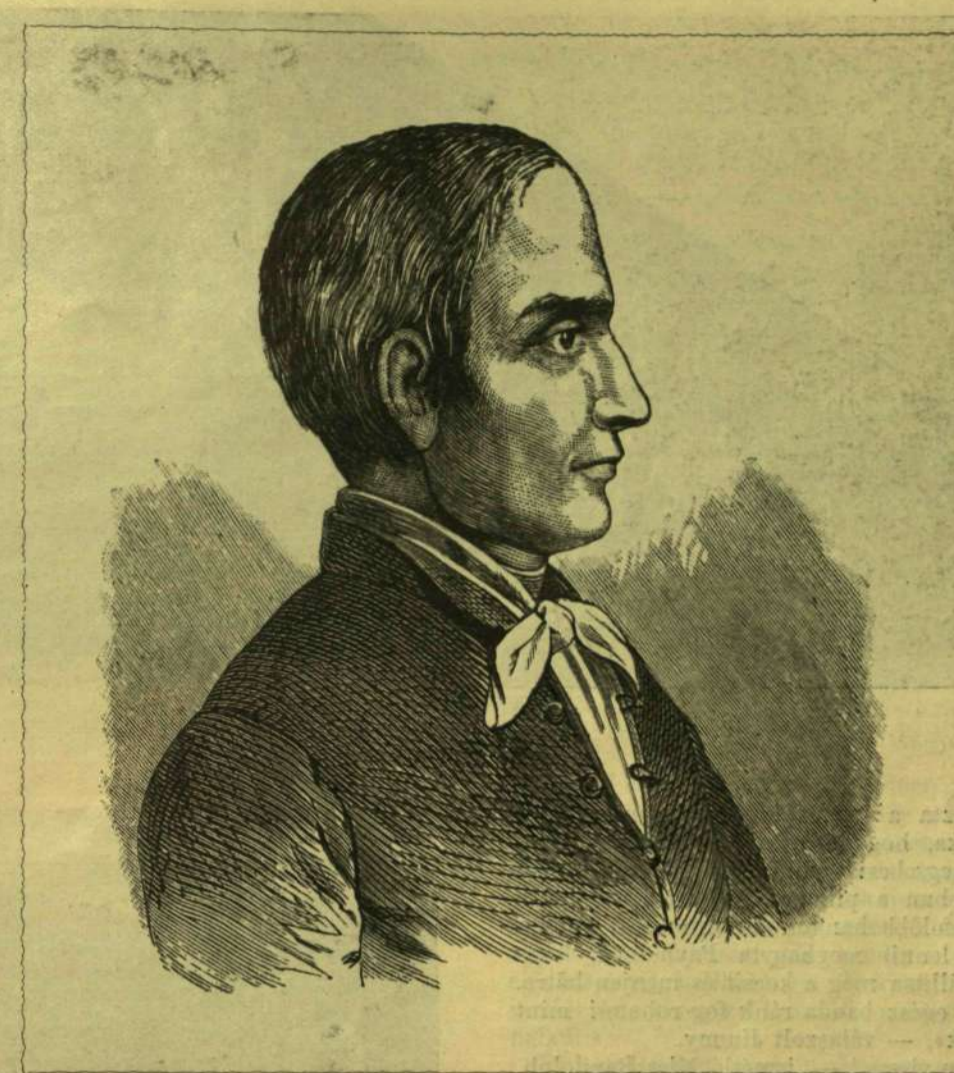

Jolly Gyula fényképe.

A BÉCSI BANNTÁRGYALÁSOK — Bienérth osztrák minisztereinek a tárgyalások befejezése után.

esztendőre odahaza lesz, s a legszelebb kiterjedésben örvendetes relációt tesz. Nem valószínű, hogy itthonról kapott volna pénzt, a hazatérés s az örvendetes reláció pedig elmaradt örökre. Teheránból karaván kereskedőkkel, áruhában, Bokharán át jutott Tibetbe. Tizenegy évet töltött ott szakadatlan munkában az indiai brit kormány s az *Asiatic Society* pénzbeli támogatásával. Havi ötven rupia díjazás fejében írt egy elméleti és gyakorlati tibeti nyelvtant angolul, egy negyven-ezer szóból álló szótárt szintén angolul, egy ismertetést Tibet irodalmáról; megírta tibeti nyelven az ország rövid történetét és szerkesztett egy kötetnyi szemelvényt Tibet irodalmából. Mindez úttörő munka, ebben Kőrösi Csomának nincs elődje. Zanskár és Kanavár tartományokban töltötte a tizenegy évet, egy-egy láma társaságában, a ki a tibeti nyelvben mestere volt. A lámák félig-meddig barátok, de nem tartoznak kolostorban lakni és megházasodhatnak. A Kőrösi Csoma ottjártakor kivált női kolostor volt nagyon sok Tibetben. A lányok, ha nem mehettek férjhez, rendszerint kolostorba vonultak. A rendtartás nem volt szigorú; senki se botrányozott meg, ha a nőkolostorban szülés történt. Nemesai menyiség dolgában bámulatos a Kőrösi Csoma munkássága; még bámulatosabb, ha azt tudjuk, hogy minő körülmények között dolgozott. Mind a két tartomány, a hol lakott, nagyon zord, dermesztő klíma. Hat-hét hónapig tart a tél, méter magas hóval, állandóan tizenhat-tizennyolc fokos hideggel s a legforróbb nyári nap éjszakáján is fagyponat alatt áll a hőmérsék. Zanskárban egy kilenc négyzetlábnyi szobában lakott egy lámával s egy szolgálóval. Tűz nélkül reggeltől estig olvasott, éjjel nem olvashatott, mert nem volt mécsese. Irni sem igen irhatott téli időben, kezeit mindig takarva kellett tartania, mert egy könyvlap fordítása alatt is majd lefagyott. Kőrösi Csoma hónapokig nem hagyta el szobáját, hanem olvasta és kivonatolta a tibeti roppant enciklopédiát, a kilenczvennyolc folio kötetes *Kah-gyur-t* s az ugyanolyan kétszázhuszonegy kötetes *Szan-gyur-t*. A *Kah-gyur-t* 1731-ben készítették, tizenöt hónap alatt; a kétszázhuszonegy kötetes, hetvenhatszernegyszázkilencz levélből álló *Szan-gyur-t* egy év alatt nyomtatták 1742-ben. Kezdetben sok baja volt a tibeti bizalmatlansággal; a tibetiek s az angolok is, kennek tartották. Lassanként azonban megnyerte a lámák bizalmát annyira, hogy nem kellett a kolostorok könyvtárában dolgozni, mert az enciklopédia három-négy kötetét kikölcsönözték szállására. A francia Gérard doktor meglátogatta Kanumban, a hol Hedin Sven is még élő emlékezetét találta nyolczvan év múltán s az ő tudósításából fogalmat alkothatunk magunknak Kőrösi Csoma tibeti életmódjáról. Csupán tatar-módrá készített, fagyúval zsirozott teán élt, a mibe rizskását főzött. Kanumi szobájának összes bútora két parasztos pad, két durva szék, egy gyékény, a melyen ül, hál és dolgozik. Gérardra az ó-kori böles benyomását tette ez a fanatikus remete. Nagyon egészségesnek, kissé esüggédnek s módtalanul büszkének találta. Minden szolgálatot megfizetett s nem fogadott el szivességet senkitől. A midőn munkájáért az indiai brit kormány havi ötven rupiát fizetett, pedig abból huszoneötöt a nyelvemléstér lámának kellett adnia, nem fogadta el az *Asiatic Society* havi ötven rupiáját s a midőn Gérard doktor egy meleg kabáttal, egy kis kávéval és cukorral s néhány könyvvel lepte meg, csak a könyveket s azokat is csak olvasásra fogadta el.

A gyűjtött roppant anyagot Kalkuttában, az *Asiatic Society* támogatásával dolgozta föl a múlt század harminczas éveiben. Ennek a társaságnak egy ideig könyvtára is volt, a mikor a társaság palotájában egy kis szobában lakott. Ott sem igen mozdult ki szobájából, nem esábitották a gyönyörűségek, a melyekkel Kalkutta kinálkozik. 1834-ben már megjelent tibeti nyelvtana és szótára az *Asiatic Society* költségén. A *jugarok földje* azonban nem hagyta pihenni, a mint elkészült, ötvennyolcz éves korában elindult ismét Tibetbe, Lassa felé. Darzsilingben, útközben, pár napi korayadozás után; megölte a sárga-láz. Egy angol családnál, Campbell doktornál, hált meg 1842 április 11-én abban a kék gyapotkötös-

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR.

ben, a melyet rendszerint viselt, s másnap eltemették. Campbell mondta el a *Miatyánk*-at koporsójánál. Utóbb angolok sarkövet is állítottak örök pihenőhelyére. Az a száznegyvenegy font, a melyet vállalatára Esterházy Pál hercege a Nemzeti Kaszinóban gyűjtött, nem jutott kezéhez, mert a bankár, a kire az elküldést bizták, megbukott. Halálakor megvolt *becsület* hírneve, a mire úgy vágyott, de aligha boldogította, mert nem találta meg, a miért az óriás földatát magára vette, nem volt meg még a *jugarok álmódott országa*. És nincs meg ma sem. De a Kőrösi Csoma Sándor dícsősége azért nem kisebb. A tudomány s a fajszeretet örökéletű mártírja és hőse a *székely katona-ivadék*: Kőrösi Csoma Sándor. *Csekefalvi Gábor.*

MISS RANDOLPH UTAZÁSA.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta C. N. és A. M. Williamson.

Kocsink, a mint a *hótelből* kigördült, nagy ívet írt le, mely automobilnál nem volt különösen szépnek mondható. Alig hogy a várost elhagytak, Jimmy a koci vezetését illetőleg oly excentrikus felfogásának adta tanujelét, hogy Miss Randolph is már boszúsnak látszott, mert szép vállá nagyon kiegyenesedett. Az arczat nem igen gyakran láthattam. Mary néni időnként ijedten felsikoltott; egy ízben, midőn egy elhaladó székerekere súrolta kocsinkat, rémületében annyira kiesett méltóságos szerepéből, hogy esedező pillantással nézett rá. De én jéghidegen és szólanul ültem, keréshatfent karokkal, úgy néztem magam elé, mintha semmit sem törődém a körültem történőkkel és némileg hasonlítotam — legalább én úgy képzeltem — a Moszkva égését szemlélő Napoleonhoz.

A mint az országúton előbbre haladtunk, Jimmy működése rendezőbb mederbe kezdett térni. — ha ugyan nála ilyesmire szó lehet, — de most fitogtatni akarta, hogy minden rendezés és mindenkor rendezés volt; ezért tehát a lehető legnagyobb gyorsasággal haladt, a mi legkevésbé sem volt bátoraság a szá-

mos szekérrel elrepett úton, sőt valószínűvé tette, hogy valami baleset fog történni. Szinte vártam ennek bekövetkezését, a mi — ha nem Miss Randolph ül a kocsin — a bennem sem hiányzó alacsonyabb hajlamoknak szinte jól esett volna. Több ízben a paraszttal zsúfolt szekerekről, melyek mellett örült futásban suhant el az automobil, fenyegető arcokkal néztek utánunk, végtére az az elégtételeim is volt, hogy Miss Randolph eléggé erélyesen követelte Jimmytől a menettempó lassítását. Jimmy engedelmkedett, oly nevetéssel, mely arról akart tanuskodni, hogy ő bátoraságban semmiféle veszélyrel nem gondolt, bár tekintettel van a női gyöngeségre; én azonban kacaját csak együgyűnek találtam. Épen ekkor öltözött szemünkbe egy kétkerékű szekér és rajta öt paraszt; három férfi és két nő.

A mint ezek megláttak bennünket, az egyik férfi — természetes, fekete szemű ember, — parancsoló kémozdulattal intett felénk. Egy másik derék, izmos legény leugrott a szekérről s megragadta a ló szájáját. Egy mákszemnyi józan ész és megfontolás bárkinék azt sugalmazta volna, hogy látva az emberek viselkedését, lassítsa a menetét, sőt szükség esetében meg is állítsa a gépet. De Sherlock-Fauntleroy, bár kérte is Miss Randolph, hogy lassabban haladjunk, egyre csak óránkénti huszoneöt mértföldnyi sebességgel folytatta útját.

Néhány pillanat múlva odaértünk a szekérhez, melyet az elébe fogott ló szerencsésen el is ragadott, földhöz teperve a zabolat fogó embert, ki ekkép a koci alá került. Szerencsére behúzta a fejét és a felsőtesthez vonta mindkét lábát, máskülönben nyilván megsérült vagy belehalt volna. Pár pillanattal mozdulatlanul fektűt, a lökéstől félig elkábítva; ezalatt a ló elszáguldott, magával vive az ingadozó szekeret, melyen a két néber eszeveszetten sikoltozott. Annak az embernek, a ki hajtott, sikerült a megijedt lovat az országút mellett megállítani. A szekérről mindannyian leszálltak a földön elterült barátjuknak segítségére, ki időközben feltápászkodott és a rettegéstől és haragtól sápadtan, vértől borított arczaal, heves taglejtésekkel a szekér után sántikált.

Payne az egész idő alatt nem fordította hátra a fejét, sőt a midőn Miss Randolph rémült felkiáltásából sejtette, hogy baleset tör-

A NAGY TRIBÜN.

tént, fokozta a gyorsaságot, nyilván az lévő a szándéka, hogy a netaláni csődülést kikerülje. A megsebesült ember lehajolt és követ keresett. Abban a pillanatban Miss Randolph a legparancsolóbb hangon (és ugyancsak tud parancsoló lenni) meghagyta Payne-nek, hogy azonnal állítsa meg a kocsit és menjen hátra.

«De az egész banda ránk fog rohanni, mint a farkasok», — válaszolt Jimmy.

«Menjen vissza! — ismétlé Miss Randolph, kis lábával toppantva. — Nem teszem meg, hogy a mikor egy ember megsérült, odábbálljak.»

Payne megállította a kocsit, hátrafelé irányította s ekkor lassan a boszús parasztok csoportja felé közeledtünk, melyhez az országúton járókélők közül is számosan csatlakoztak.

Mikor a sok mogorva tekintetű ember közé kerültünk, eszembe jutottak a forradalmak, melyek Franciaországban oly sűrűn következtek egymás után. Valóságos darázszerűségbe nyúltunk. Mindannyian össze-vissza kiabáltak. Első sorban az az ember állt, a kit a kocsit levett a lábáról. Nadrágja rongyokra szakadt. Akkor düh vett rajta erőt, hogy meg sem lehetett érteni a szavát és az a hang, mely sápadt ajkairól fakadt, inkább állati üvöltéshez hasonlított, mintsem emberi lény szózatához. Mellette a kocsiról leszállt két némbér állt; mindkettő zokogott és sikoltott. A dü-

A KÖZÖNSÉG.

IZGALMAS PILLANATOK.

A BUDAPESTI ÜGETŐ-VERSENYEKRŐL. — Balogh Rudolf fényképe.

högő tömegben a többiek mind egyszerre ordítottak. Mary néni nagyon elsápadt; Payne félig mogorva, félig gúnyos arccal nézte ténykedésének eredményét; de Miss Randolph a legnagyobb erélyvel vette kezébe a dolgot és bátran szembeszállt a tömeggel. Hátra vetette a fát, szürke szemét az emberekre szegezte és így állt sápadt arccal, melyen csak oldalt egy-egy piros folt látszott. Szépsége láttára a zaj megszűnt, és ebben a szélcsendben megszólította azt az embert, a kit a ló legázolt.

«Nagyon sajnálom, hogy megsérült, — így szólt, — és szívesen adok magának valamit, hogy új ruhát vehessen. Nem történt valami nagyobb baja?»

Hibátlan, de idegen hangzású francia beszédének hallatára valaki a tömegből elkiáltotta magát: «*À bas les Anglais!*» A fiatal lány büszkén kiegyenesedett és arrafelé nézett, a honnan a hang hallatszott. Nem is jutott eszébe azzal segíteni magán, hogy eltagadja Angolországot és oly nemzethez tartozónak vallja magát, mely kevésbé népszerűtlen Franciaországban. Ezért a tartózkodásért annál inkább megkedveltem.

«Fizessen! — ordította a megsérült ember, ki egyik kezével a serkedő vért törölte le szeméről, a másikkal pedig a kocsit sárfogóját ver-

deste. — Természetes, hogy fizetni fog és pedig sokat. Isten a megmondhatója, milyen sérüléseket szenvedtem. Egész testem sajog. Embertől fizetnek, vagy egy tapodtat sem mozdulnak el innen.»

Közelebb nyomult a kocsizhoz és barátai körülötte csoportosultak.

«Fizesse ki őket, Molly! Fizessen, a mennyit csak kérnek, — szólt remegő hangon Mary néni, — hogy meg ne öljenek bennünket. Oh, mindig gondoltam, hogy valami ilyes fog velünk történni. Milyen bolond voltam, hogy elhagytam békés otthonomat és eljöttem a rablók és gyilkosoknak ez országába!»

«Ne féljen, Mary néni, — szólt a fiatal lány, ki fecsegő rokonának panaszeit türelmesen fogadta, mint én.

Azután felém fordult: «Brown, erős sérülést szenvedett ez az ember?» — kérdezte élesen.

«Nem! — válaszoltam. — Csak karczások látszanak rajta és bizonyára zúzódásokat szenvedett. Ha el volna törve valamely csontja, vagy valami megszakadt volna teste belsejében, nem dühönghetne, mint a megvadult bika.»

«De mi vagyunk a hibások, — szólt Miss Randolph. — Meg kellett volna állnunk. A ruhája szét van tépve. Mennyit kell fizetnünk?»

«Semmit sem, — szólt Sherlock. — Ne törjünk zsarolást.»

«Üröm nem felelt, nem is nézett feléje; ek-

kép még inkább szeméttörővé tette, hogy kérdése nekem szólt, nem Payne-nek.

«Ötven frank igen nagy lelkű adomány lesz, — szóltam. — Ezen a pénzen vehet a fizető új öltönyt és gyógyszereket. Csak kapja meg a pénzt és holnap hálát ad az egeknek a balesetért. De mivel Mr. Payne hajtott, nem volna-e legokosabb, ha ő beszélne az emberekkel? Nincs helyén, hogy itt két férfi van jelen és az egész teher egy hölgy vállaira nehezedik.

«Őn szóljon hozzájuk, Brown, itt a *carte blanche* az ön részére», — szólt Miss Randolph és együtt néztünk farkasszemét a tömeggel.

«Fenyegetéssel — így szóltam, — nem csikarhatnak ki semmit. Mi gyorsan hajtottunk, de a maguk lova nem engedelmeskedik a gyepőnek és veszélyesebb az országúton, mint bármely automobil. Ha tisztességesen viselkednek és barátait is ráveszik, hogy úgy tegyenek, ez az úrhölgy hajlandó ötven frankot adni, hogy a baleset alkalmával elszakadt ruha helyébe újat vehessenek. De megfélemlíteni nem hagyjuk magunkat.»

«Ötven frank! — rikoltzott a paraszt. — Ötven frank egy emberi életért! Ejnye, ti arisztokraták! Ötszáz frank kell nekünk, egy sou-

PRÓBA-ÜGETÉS.

nem kisebb mértékben fél a rendőrségtől, mint mi. Egy ideig remegtem is, hogy rossz sikere lesz a fenyegetésnek, de az életben úgy, mint a játékban, egyaránt áll: a ki mer, az nyer.

«Azt ne tegyék! — kiáltotta nem is egy paraszt, hanem kórusban valamennyi, de korántsem oly melódikusán, mint a milyen az operai előadásoknál hallható. — Nekünk nem kell rendőrség; elvegezzük mi ezt a dolgot mások nélkül.»

«És úgy látszott, hogy csakugyan megteszik.

«Ide az ötszáz frankkal, vagy baj lesz!» — rikoltzták, és egy pillanat alatt ismét körülözlöltek bennünket, öklekkel fenyegettek, előrántották késeiket; látszott, hogy a helyzet nagyon komoly kezd lenni. A francia köznép sokat ugat, mielőtt harap, de ez a tömeg már elérte a harapás stádiumát. Távol voltunk a várostól és a rendőrségtől, mely utóbbi egyébként ugys inkább ártalmunkra, mint hasznunkra lehetett; Miss Randolph és Miss Kedison védelméről kellett gondoskodnunk; én, ha nem csalódtam abban a feltevésben, hogy Payne teljesen hasznavehetetlen, egyedül álltam szemben negyven emberrel.

A két hölgy még az automobilon ült. Payne eleinte leszállt ugyan, de visszabújt, midőn az élénk jelenet kezdődött. En egyedül álltam a kocsit mellett, oly helyen, a honnan szükség esetében úgy a motort, mint egyidejűleg Miss Randolphot is megvédelmezhettem.

A gyülekező nép rövid tanácskozás után megrohanta a kocsit. Mary néni sikoltott és

A TOILETTE.

val se kevesebb; különben el nem mozdulnak erről a helyről. Ötven frank!»

«Bolondokat beszél, nagyon jól tudja, — szóltam keményen. — Félre az utunkból, mert rendőröket hívunk.»

Ezt azonban nem értették komolyan; mert épenséggel nem volt kíváncsi ránk nézve, hogy a rendőrséget magunkra zúdítsuk. Volt ugyan gondom még Párisban a szükséges *permis de conduire* beszerzésére, mely nélkül Franciaországban semmiféle automobil nem szabad használni; de jól tudtam, mivel dicsekedett egyszer Payne Miss Randolph előtt, hogy ő sohasem vesződött holmi törvényes formaságokkal, mert az csak gyáva fizzőknak és dilettánsoknak szokása. Én — már mint Brown — mindenesetre felmutathatom «gazdám» irományait, de inkább árthatnék, mint használhatnék ügyünknek, ha vizsgálat esetében Paynenek engedném át a magam «permis-jét». A rendőrség, ha a helyszínén megjelenék, mindenekelőtt igazoló iratokat követelne, és ha ilyeneket épen az nem mutathatna fel, a ki az automobilot vezette, minden panaszkunk, hogy így meg úgy fenyegetődztek a parasztok, eredménytelen volna. Sőt Payne letartóztatnák és besúgnák; de a mellett, hogy őt tetemes pénzbüntetésre ítélnék, mindnyájunkat talán heteken át itt visszatartanának. Mivel pedig a francia hatóság ép oly előítéletes az automobilokkal szemben, mint az angol, különösen ha a panaszlott külföldi ember, még mindannyian nagy kellemetlenségbe is keveredhetnének. Ilyeténkép nagyon szomorú módon sza-

kadna félbe az utazás. Tehát igazán merészség volt tőlem a rendőrséggel fenyegetőzni; csak azért tettem, mert éreztem, hogy ellenfelünk

VERSENY UTÁN.

A BUDAPESTI ÜGETŐ-VERSENYEKRŐL. — Balogh Rudolf fényképe.

UTÓZAI ESERNYŐ-ÁRULÓ.

odadobta az erszényét, mint mikor eleven bárányt vetnek prédaul az éhes farkasok elé. A gép még működésben volt, de a sokaságnak nekirontva, talán egy tucat paraszt életét oltottuk volna ki. Erről tehát szó sem lehetett, de valamit okvetlenül tenni kellett és pedig haladék nélkül. Az egyik fickó próbálta a czobolytakarót lerántani Miss Kedison térdéről; én félresaptam a kezét, hogy csak úgy tántorgott. Azután odakiáltottam Payne-nek, hogy a tonneau-ban foglaljon helyet. Nem volt már annyi büszkeség sem benne, mint egy törőröngyben és átmászott, mint egy kutya. Ezalatt én elhatároztam, hogy mit kell tennünk; valamit meg akartam kísérteni, a mi azzal a kilátással kecsegtetett, hogy vérontás nélkül vetünk véget a veszekedésnek.

Tudtam, hogy a kibocsátó-szelepet letartó egyik csavar meglazult. Hamar kiragadtam egy csavarhúzóval a szerzamszekrényből és ismét utat törve a kocsit a kocsik között, a csavarhúzó két fordulattal teljesen meglazítottam a csavart, azután az illető emeltyű mozgatásával az egész gázt bebocsátottam a motorba.

Mindent legalább négyszer kisebb idő alatt tettem meg, mint a mennyi itt leírására kellett. A hatást elképzelheted. Bum! bum! egymást követték a robbanások, gyorsan és könnyörtelenül, mint a Maxim-ágyú döngése. A parasztok eltszultak, mint a gabona a kasza elől. Kétségtelenül azt hitték, hogy lövöldözünk közéjük és a másvilág kapui megnyílnak előttük. Mielőtt tévedésüket felismerhették, a kocsilépcsőn termettem, kezembe kaptam a kormánykereket és megindítottam a kocsit. Kissé lejtős úton haladtunk, versenyparipai, tehát óránkénti tizenöt mértföldnyi sebességgel, melyet nemsokára még inkább fokoztam, úgy, hogy óránként negyvenöt mértföldet hagytunk hátra.

Mikor az ellenség látta, hogy túljártunk az eszén, a minek felismerésére elég volt öt-hat másodperc, az egész had rémítő üvöltéssel utánunk eredt. Közéjük kísért futásunkat, de nem tett kárt senkiben. Az üldözők dühös ordítását túlharsogta a kiömlő gáz csúf zaja. Bátran kacaghattuk azt a gondolatot, hogy üldözőbe vesznek bennünket. De más oldala is volt az éremnek. Most már nem volt senki a helyszínén, a ki a parasztok ellen erőszakoskodás miatt panaszt tehetett volna; tehát ők bátran folyamodhattak a rendőrséghez, hogy boszúvágyuk kielégítése végett ép úgy teheszenek valami merészet és nagyot, a hogy mi meglepő módon menekültünk ötőlük. De ezen egyelőre kár volt tépelődnünk. Mostanáig meg tettem, a mi erőmtől telt, művemem be kellett fejeznem. Normális dobhártya nem bírhatja ki sokáig a gázrobbanások dörmögését és mindkét hölgy a kezével betartotta a fülét, miközben Mary néni arcáról, bár az álarca alól

annak csak alsó része látszott ki, komikus rémület volt leolvasható. Észrevettem ezt az arczkifejezést, midőn a veszélyen már túlestünk, és megállítottam a kocsit, hogy a csavar meghúzásával a dörmögéseket elnémítsam, és alig voltam képes a nevetést visszafojtani.

A csavar rendbehozása két-három percnél több időt nem kívánt, és eleinte három újtársam szótlanul ült mellettem. Az előbbi siketítő zajtól nyilván el voltak kábultva. A jól eső csend megszakításával Payne szólalt fel legelőször.

«Ki kell jelentenem, — mondá rideg hangon, — hogy Miss Randolph gépésze megengedhetetlen merészséggel viselkedett, midőn nekem parancsokat osztott...»

«Én pedig kijelenthetem, hogy a kellemetlen helyzetből ő rántott ki bennünket», — felelt úrnőm.

«Én legjobb belátásom szerint cselekedtem, fontolgatásra nem igen volt idő, — feleltem azzal a sima alázattal, melyet szükség esetében tanusítani tudok. — Ha nem jártam el kellőképpen, nagyon sajnálom, — tettem hozzá,

A KATONAI ZENEKAR VISSZATÉRÉSE A SZELAMLIK UTÁN.

KONSTANTINÁPOLYI KÉPEK.

nem Payne-re, hanem mindig úrnőmre szegzett szemekkel.

«Őn nem járt el helytelen módon, — szólt Miss Randolph. — Meg vagyok győződve, de Mr. Payne is, ha utána gondol, át fogja látni, hogy ő igaz hűségének adta tanujelét. De mi fog most történni? Azt hiszem, még sok bajunk lesz, és mi ezt meg is érdemeljük.»

Kissé mulatságosnak találtam ennek a «mi» szócskának a használatát, mikor minden alkalmatlanság egy ember önhittségének és elbizakodottságának volt a következménye.

«Igen, miss, mi megérdemeljük, ha szabad ezt az észrevételt tennem, — válaszoltam szelíden. — Semmi szükségünk sem volt a népes országúton oly gyorsan végigszágulni. Kétségtelen, hogy a mai nap kivételével mindig udvarias bánásmódot tapasztaltunk bármily osztályú emberek részéről. Ritkán történik, hogy francia parasztok kihágásokat követnek el, és ma főképp minket terhelt a hiba, ámbr azt sem tagadhatni, hogy a ló megbokrosodott, az emberek pedig, vásár napja lévén, merem mondani, kissé többet ittak a veresorból, mint kellett volna. Ezen a vidéken olyan bor terem, mely hamar fejébe száll az embernek.»

Miss Randolphnak szóltam, de úgy, hogy Jimmy értsen róla, különösen mikor a borra czéloztam. Épen a mikor befejeztem kis szónoklatomat, a csavar körüli dolgomat is elvégeztem és ekkor érkezett el számomra a diadal perce. Nem ültem a kocsi, hanem e helyett megálltam az úton.

«Mire vár?» — kérdezte Miss Randolph. «Azt várom, hogy Mr. Payne elől foglaljon helyet a kormányzókeréknel», — válaszoltam.

Jimmy erre a tonneau-ban fel is pattant, de Miss Randolph gyorsan felkiáltott:

«Oh, jobb lesz, ha egyelőre őn kormányoz, Brown. Beszélnem kell önnel, adjon tanácsot a teendőkre nézve és mondja meg, mi fog legelőször történni.»

A tonneau-ban erre duzzogva leült valaki, a ki talán még Little Lord Fauntleroyhoz hasonlított, de Sherlockból egy vonás sem volt már benne.

Az imént mondottakhoz nem kellett öt perc sem; az automobil szágulda haladt Carcasone felé.

«Mi fog legelőször történni, — szóltam, Miss Randolph kérdésére válaszolva, — azt megmondhatom. Ha a parasztok annyira felbőszültek, hogy a fáradtságtól és az esetleges rossz következményektől nem riadnak vissza, csak azt kell tenniük, hogy a legközelebbi faluban a rendőrségnél följelentenek bennünket. Akkor egy sürgöny személyleírásunkkal elég az egész

département mozgósítására és sehohsem leszünk biztonságban.»

«Oh, szentség! — kiáltott fel a szegény gyermek. — Mit tegyünk? Vannak nekem és Mary néniem más kalapjaink és ruháink a podgyász között. Nem öltözködhethetünk át, hogy ránk ne ismerjenek? És mielőtt mozgósítanak ellenünk, tán a legközelebbi faluban vehetünk festéket, hogy skarlátpirosra mázoljuk a szegény automobiljt. Így esetleg folytathatjuk utunkat és nem tűnünk fel senkinek.»

(Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

Érdekes politika. Érdekesnek lenni érdem és dícsőség, ha regényről vagy szindarabról van szó, de a mi tulajdonság kívánatos egy dolognál, sokszor nagyon nem kívánatos a másiknál. Így például a politikánál fölösleges erénynek tartjuk, ha tulságosan érdekes. A mivel nem azt akarjuk mondani, hogy a politika ne érdekelje az embereket. De érdekelje őket az érdekeik révén, a melyekről határoz, ne pedig a tulajdon érdekességének az izalmával. Már pedig, sejnös, az utóbbi időkben a politika nagy hajlamosságot mutat arra, hogy érdekessé, sőt izgalmasan érdekessé tegye magát. Kezdődött ez a külső politikában, a hol az érdekességnek megvoltak a maga hatalmas és izgató külsőségei is. Szokatlan képek és jelenetek kerültek az események színpadára, láttunk nagy fölvonulásokat, a lelkiünket és az idegeinket megesapta a rendkívüli- nek lehelle. De gyönyörűségünk akkor se tellett ebben az érdekességben és élvezni csak azt élveztük benne, hogy — vége lett. De alig mult el a külső politika érdekessége, már megkezdődött a belső. Kisebbszenczeriával, de nem kisebb izgalommal. Megint olyan levegőben élünk, a mely megduzzasztja és robbanóvá teszi a percek. Az izgalom gőze felhőkbe verődik, a melyeknek a formáját a hány politikai időjós, augur és jelmagyarázó, anynyinak látja. Bizonyára érdekes világ, de olyan az érdekessége, hogy minél rövidebb ideig kérünk

ALAKOK A KIRŐTÖBEN.

belőle. Mert a politikának minálunk sokkal fontosabb és sokkal sürgősebb teendői vannak annál, hogy érdekes legyen. Azt kívánjuk tehát, hogy szabaduljon meg minél hamarabb ettől a virtusától.

A zsarnok. Abdul Hamid szultán végzetének betelése egy különös hangzású kérdést mozgat meg a jelenségek okain gondolkozó emberben: miért lesz zsarnok a zsarnok? Miért idézi magára milliók átkát, haragját és gyűlöletének gyilkos veszedelmét az az ember, a kinek módjában és hatalmában lenne ugyanezeknek a millióknak a szeretetét, ragaszkodását és lelkesedését megszerezni a maga

számára? Hiszen nyilvánvaló dolog, hogy zsarnoknak lenni a mi korunkban talán épen olyan gonosz állapot, mint összeesküvésnek lenni: mert a zsarnok feje fölött épen úgy olt lebeg folyton a veszedelem, mint az ő hajszoltjai fölött. Abdul Hamid ellenségei nem élhettek állandóbb rétegekben, mint a milyen örökös remegésben élt ő maga, a kiről tudjuk, hogy minden éjszaka más pa'otájának más-más termében aludt — ha ugyan aludt — hogy senki se tudhassa, hol pihen. Állandóan töltött pisztolyal járt és megesett, hogy lelőtte a leghébb szolgáját — ijedtében, mert ez egy olyan mozdulatot tett, a melytől az örökös félelem lázában

A KIRŐTŐ RAKPARTJA.

KONSTANTINÁPOLYI KÉPEK.

A HÁZ KÜLSEJE.

didérgő beteg zsarnok megrettent. Ez a szegény sötét tirannus nem szomjazta a vért, nem kéjelgett a látásában, mint Báthory Erzsébet vagy Néző császár, mégis ezerszámra ölette meg az embereket. A pompának se volt fanatikusa, mégis raboltatott. A nagy hódítók hatalmi becsüvére se tüzelt, mégis egy uszorás mohóságával ragaszkodott a hatalma minden atómjához. Akármennyire keressük zsarnoki cselekvéseinek forrását, csak egy érzést tudunk mögöttük találni. A féltelmet. Ez az ember azért gyilkolta és száműzette seregszámra az alattvalóit, közöttük vérrokonait is, mert — félt, mindig félt és mindenkitől félt. A hatalomban se látott és féltett mást, mint a maga biztosságának eszközét és azért akarta korlátlaná tenni, illetve korlátlannak megtartani, hogy ez az eszköz minél hathatóbb és teljesebb legyen. Senki a hatalomtól igazában kevesebbet nem követelt, mint ez az ember, a kinek minden hatalom kevés volt, hogy annak a kevésnek a biztosságára elegendőnek érezze, a mint hogy az uszorás a kínesei halmán ülve száraz kenyeret eszik, mert attól retteg, hogy ha egy garassal többet költ — éhen kell majd pusztulnia. Senkinek ez a beteg tirannus olyan kegyetlen zsarnoka nem lehetett, mint volt önmagának.

A legszebb életkor. Egy nagy londoni újság, a «Daily Mail» most ankétet tart, vagyis sorra kérdezi híres tudósokat és írókat arról, hogy melyik az ember legszebb életkora? Először is legyünk tisztában vele, hogy az ilyen körkérdés igazában még soha semmiféle problémát meg nem oldott, semmiféle tudást előbbre nem vitt, semmiféle új megismeréssel az emberiséget nem gazdagította. Nem ilyen ankétet fődözték föl se a gőzhajót, se a telefont, se a rádiót, mert hiszen a körkérdésnek már a természetére szerint olyanok kell lennie, hogy lehetőleg mindenki tudjon rá felelni, még pedig mindenki másképen. Ebből a nézőpontból az angol lapé valósággal ideálja a körkérdéseknek, a mint ez a reá beérkezett feleletekből is kiderül. Nincs az emberi életnek a gyermekségtől az aggségig olyan kora, a mely nem kapott volna voksot valamely többé-kevésbé híres férfutól. Van a ki a húsz esztendőskor magasztalja, van a ki a gondatlan gyermekségét, van a ki a békés, pihenő öregségét. Melyiknek van igazsága? Valószínűleg — valamenynyinek. Mert a mi fölfogásunk szerint az életnek legszebb része nem a kalendárium illetve nem a kornak kérdése. Nagyon kegyetlen dolog is lenne, ha például abszolút érvényű igazságnak kellene elfogadnunk, hogy elmúlván tíz, húsz, harmincz vagy negyven esztendősek, az életünk legszebb részén már föltétlenül túl vagyunk. Hány ember van, a kinek gyermeksége, ifjúsága sőt életének megalapodottabb korszaka is nélkülözésben, szenvedés-

ben, betegségben, nehéz várakozásban telt el. Már most ez az ember okvetlenül elkésettnek, okvetlenül értéktelennek érezte-e, ha végre derűsében, mosolygásban fordul feléje az élet arculata? Ezt a tételt el nem fogadhatjuk. Az élet addig tart, a míg csak — élünk és a mint vannak pillanatok, a melyek esztendők szenvedéseit egyszerűre vetik ránk, vannak olyanok is, a melyek esztendők szenvedéseit tudnak kárpótolni bennünket. A hány az ember: annyiféle. Mindenkinek más a vágya, gyönyörűsége, öröme és nincs az emberi életnek olyan kora, a melybe e vágyak, gyönyörűségek, örömeik valamelyike bele ne illeik. Az emberi életnek a legszebb kora tehát az, a mikor vágyaink és viszonyaink a legtökéletesebb harmóniában vannak egymással. Ez pedig megtörténhet velünk az életkornak bármelyik idejében.

A vakmerőség. Egy amerikai hírt olvastunk a héten a lapokban a vakmerőség fölmagasztalásáról. Még pedig bírói fölmagasztalásáról. Az Újvilág egy mindenestre eredeti gondolkozású bírja büntetés nélkül bocsátott el, sőt meg is dícsért egy eszavargót, a ki minden ok nélkül inzultált egy rendőrt. A föl-

mentés argumentuma az a tény, hogy a megtámadott policeman hatalmas, szép szál legény volt, a csavargó pedig nyomorúságos vézna kis figura, a kinek nagy vakmerőségre volt szüksége, hogy az óriással viaskodást kezdjen. Már pedig — mondotta az amerikai bíró — a vakmerőséget meg kell becsülni. A mi bölcsesség Amerikából jön, annak mindálunk nagy a hitele is, a keletje is, mert a tizenhárompróbas praktikusságot tisztelik benne. De ennek ellenére, vagy talán éppen ezért nem lesz fölösleges az amerikai bölcseségnek ezt a legújabb sütemét kissé szemügyre venni. A bátorság mindig tiszteltreméltó, mert a bátorság: erkölcs. A vakmerőség azonban nem mindig a bátorság fokozottságát jelenti. Jelentheti az — elzüllesztést is. Egy nemes célért vagy nemes érdekében való nagyotmerés is vakmerőség: de vakmerőség az is, ha valaki törvényt és erkölcs ellen bátor. Az ilyen eszekelet vakmerő egyszerűen azért, mert egy minden egyéni erőnél nagyobb hatalmat provokál: az egész intézményes társadalmi rendet. A vakmerőség erkölcsi értéke tehát a legnagyobb mértékben relatív. Ha úgy nyilatkozik meg, hogy például egy vézna természetű rendőr ráveti magát egy bikaerejű betörőre, akkor ez a vakmerőség tiszteltreméltó. De ha megfordítva történik, ha egy vézna gonosztevő egy nálánál sokkal erősebb rendőrt vagy más becsületes embert támad meg: ebben a vakmerőségben mi európai szemmel semmi olyat se tudunk fölfedezni, a miért kalapot kellene emelni a tisztelt utonálló előtt. Mi annak az amerikai bírónak az ítéletében és az ítélete megokolásában inkább konfuziót látunk, mint bölcseséget. A vakmerőségért való rajongásnak ez a kritikátlan féltelensége bizonyára jobban a helyén lenne az őserdőben, mint a bírói széken. Hogy Európába is átplántálódjék, azt igazán nem tartanók kívánatosnak. A maguk gusztsághoz az amerikaiaknak föltétlenül van anyjai joguk, hogy — megtarthassák maguknak.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Találkozás hamupipőkével. A fiatal novellairó nemzedékből, azok közül, a kik az utolsó öt-hat év alatt foglaltak teret irodalmunkban, kétségkívül az egy-két legnagyobb tehetség közé tartozik Révész Béla. Eredeti egyéniség, a ki friss, megcsontosodott hagyományoktól el nem homályosított szemmel igyekszik nézni a körülötte folyó világot a szokon a hatásokon keresztül, melyet az irodalomból s a kultur-élet más területeiről nyert, a maga saját formáit, kifejező eszközeit igyekszik kifejteni. Az életben, a mely zürzavarosan gomolyog körülötte, az összefoglaló nagy vonalakat keresi, típusokat, melyek, akármennyire egyénitve vannak is, egész

A HÁZ KAPUJA.

A VELENCZEI MAGYAR MŰVÉSZHÁZ. — Jelfy Gyula félvétele.

embertömegek indulatait, érzéseit és sorsát tükrözik, történeteket, melyekben egy-két ember életköré lekiécsinyítve az egész emberiség szívének vére perog, hangulatokat, melyek tudva vagy tudatosan emberek millióinak lelkében remegnek. Ekkora nagy dolgokat egy-egy kis novellában összefogni nem kicsi feladat s Révész Béla is megérezte néha, hogy birkózik vele s nem tudja teljesen legyőzni. Ezért vannak ábrázolása módjában azok az ingadozások, ezért van, hogy néha csak kerülget egy-egy helyzetet, egy-egy alakot is, a nélkül, hogy igazán meg tudná markolni a gyökerét. A hol azonban ez a megmarkolás sikerül neki, ott aztán elsőrendű dolgot ad. Példa reá a *Genovéva arca* című novella, melynél szövegben alig látnak még glorifikálva az anyaság misztériumát, édességét és tragikumát. Ezzel szemben alig nyom valamit egy-két technikai fogatkozásra, a mely különben is nem egyéb, mint bizonyos hagyományos formák áttörése s új forma-nyelvvel való kísérletezés. Még annak sem tulajdonítunk valami különös fontosságot, hogy a stílus sokszor túlságosan halmozza a színeket, virágos ott is, a hol az egyszerűség erősebben hatna. Mert azt látjuk, hogy ezzel a színhalmozó móddal néha igazán meglepően művészi eredményeket ér el s ebben biztosítottak kell látnunk annak, hogy előbb-utóbb, ha az író teljesen ura lesz a maga eszközeinek, e tekintetben is el fog simulni, a mi benne ma egyenletlenség és a keresés biztos rátalálássá érik. Sokkal veszedelmesebb dolognak tartjuk azt a programszerűséget, a mely egyik-másik novellán érezhető, a mikor az író egyes alakokat, helyzeteket nem a maga szabad művészi szemével, hanem egy előre és nem is önmagából megkomponált prog-

SZINNYEI MERSE PÁL, JENDRASSIK JENŐ ÉS LÜTZOV NAGYKÖVET AZ UDINEI HERCZEG MEGÉRKEZÉSÉT VÁRJÁK.

AZ UDINEI HERCZEG MEGÉRKEZÉSE.

ramszerű szempont szerint néz és tárgyal. Ebben idegen eszmeköröknek az irodalomba való betolakodását látjuk s a mi hitünk szerint a mi művészettől idegen, az művészet-ellenes. Révész kötetének első novellája például efféle programnovella akármennyire látjuk is a megírása módjában a született író keze nyomát, lehetetlen észre nem vennünk, hogy az író nem tudott szabadulni a pathetikus novella sablonjaitól. Azt hisszük, ezt a novellát *mutatis mutandis* könnyen át lehetne alakítani úgy, hogy a sztrájkból kivénült szocialistákat pl. Napoleon kiszolgált katonáival helyettesítjük, a kik sebeiket emlegetve a *grande armée* felvonulásán lelkesednek. Ezek azonban mind másodrendű fontosságú megjegyzések, a melyek alig kisebbítik valamivel is Révész Béla könyvének értékét. Olvasmányának persze nem éppen vigasztaló és szívderítő az a könyv, a melyet méltán ajánl szerzője a «bántott embereknek», mert csupa szenvedő lelkű mozognak benne, a társadalom lenyomottjai és kizsátozottjai, a nyomor, betegség és tudatlanság áldozatai, a kiket az emberiség nagy betegségei gyötörnek. Azokon a novellákon, melyek a bank-iffjak flirtjeit énekelik meg a gépiró kisasszonyokkal, bizonyára jobban el lehet mulatni azoknak, a kik az irodalmat a felületlen mulatság szempontja alatt nézik. Révész kétségkívül szomorú, sőt képeket rajzol, de nem nyomasztókat, mert az író mindig ott van szívvel alakjai mellett s lírájával enyhíti művészi képek komorságát. Révész Béla könyve ritka díszes, művészi kiállításban jelent meg; külön kötetben vannak hozzá az illusztrációk, egy legújabbban feltűnt fiatal művész, Kozma Lajos rajzai. Azokon a nyomokon vannak felfogva, a melyeket az angol Beards-

RÉSZLET A MAGYAR MŰVÉSZHÁZ BELSEJÉBŐL.

A VELENCZEI MAGYAR MŰVÉSZHÁZ MEGNYITÁSA. — Jelfy Gyula félvétele.

ley jelölt meg, de a ki kissé fogékony lélekkel mélyed el bennük, gyönyörködve fogja észrevenni a művész vonalnyelvének és kifejező erejének gazdagságát. Nálunk meglehetősen új még az illusztrálásnak ez a módja s ezért sokakra, alighanem a többségre idegenszerűen is hat, de a ki meg tudja találni a művész intencióit s ezekből tudja nézni a rajzokat, az újra meg újra vissza fog hozzájuk térni.

A nyelvújítás győzelme. Kazinczy Ferencz irodalmi hagyatékának buzgó gondozója s a nagy irodalmi reformátor életírója, Váczy János ezen a címen adta ki az Akadémiában tartott székfoglaló értekezését. A terjedelmes tanulmány ügylátszik a szerző készülő Kazinczy-életrajzának egy fejezete. Irodalomtörténeti szempontból tárgyalja a nyelvújítást, a melyet eddig leginkább csak nyelvészeti szempontból fejtegettek s ép ezért egyoldalú, sok tekintetben igazságtalan képet rajzoltak róla. Váczy János megrajzolja azt az irodalmi harezot, a mely a nyelvújítás kérdése körül folyt s a mely az első fontosabb kulturális kérdés körüli harc volt irodalmunkban: felmutatja, a polémia folyamán mint közeledtek lassan az ellentétes vélemények egymáshoz s mint szabadult meg lassankint a nyelvújítás a megdölgötlanul újított terhéttől s mint vált Kazinczy győzelmével művelődésünk egyik legfontosabb elemévé. Nyugodt, objektív előadásban, az adatok kellő megvilágításával, de csak magukra az adatokra, a tényekre támaszkodva tárgyalja Váczy az anyagot, a melyet — pedig óriási terjedelmű —

PATAUD, A PÁRISI VILÁGÍTÁSI TÁRSULAT TITKÁRA S A SZOCIÁLISTA SZAKSZERVEZETEK VEZÉRE.

apróra ismer s így nagyon tanulságos, sok tekintetben eddigi felfogásunkat jelentékenyen módosító képet ad a nyelvújításról.

Gy. Czikle Valéria versei. Most már harmadik kötet verse jelenik meg Czikle Valériának. Egyszerű, igénytelen s ép ezért kedves, sokszor finom dolgok, könnyedek, szentimentálisak, fehérek, mint a habos, könnyű eszike. Ábrándos, érzelmes lélekkel fakadtak és ábrándos, érzelmes lelkek számára vannak írva. A ki életet, erőt, egyéniséget keresne bennük, nagy nyugtalanító művészi értékeket, az előtt némák maradnak, a ki azonban puhára hangolja fog hozzájuk, annak egy-egy órára örömet szereznek. Többre pedig aligha is törekedett szerzőjük.

A «Magyar Könyvtár» legújabb sorozatában három, különféle szempontokból érdekes és becses füzet jelent meg. Az egyik Wilde Oszkár híres költeménye, a readingi fejház balladája a vállalat szerkesztője, Radó Antal kitűnő fordításában s előszavával, a másik Turgenyev Iván két novellája: A diadalmas szerelem dala és Jergunov hadnagy története Ambrozovics Dezső fordításában. A harmadik füzet gyakorlati kézikönyv A fényképezés vezérfonala, kezdő amatőrök számára írta Reichenhaller Pethő Jenő. Világos előadás, sok szemléletes ábra teszi a kis munkát nagyon használhatóvá.

Pasztelek. Vör Mátys novelláskönyve, melyről első megjelenésekor érdeme szerint megemlékezünk, most második kiadásban jelent meg, a mi

arra vall, hogy a kritika véleményével ezuttal a közönség tetszése is találkozik.

Uj könyvek.

Találkozás Hamupipókéval Elbeszélések, írta Révész Béla. Külön kötetben Koszma Lajos rajzaival. Budapest, Singer és Wolfner.

A nyelvújítás győzelme. Székfoglaló értekezés. Írta Váczy János. Budapest, M. T. Akadémia kiadása; ára 1 60 korona.

Versék. Írta Gy. Czikle Valéria Budapest, Hornyánszky Viktor.

Megfizetek. Regény, írta báró Orczy Emma. Angolból fordította Marczali Erzs. Budapest, Singer és Wolfner. (Egyetemes Regénytár). Két kötet, ára 2 40 korona.

A «Magyar Könyvtár» legújabb füzetei: 1. A diadalmas szerelem dala. — Jergunov hadnagy története. Elbeszélések, írta Turgenyev Iván, fordította Ambrozovics Dezső; ára 30 fillér. 2. A readingi fejház balladája, írta Wilde Oszkár, fordította Radó Antal; ára 30 fillér. 3. A fényképezés vezérfonala. Kezdő amatőrök számára írta Reichenhaller Pethő Jenő. Budapest, Lampel-Wodianer részvénytársaság.

Pasztelek. Elbeszélések, írta Vör Mátys. Budapest, Grill Károly könyvkiadóvállalata; ára 3 K.

EGYVELEG.

* A drót nélküli telegrafálás — mint a marokói hadműveletek alkalmával Bellella francia hajóorvos megfigyelte — többféle betegség okoz a vele foglalkozóknak. Szemükben olyasforma képrázásokat idéz elő, mint a volta-iv, a földellen testrészekben, arcon, kézen eközémak keletkeznek, végül ideges rángatózások s kínos szív körüli fájdalmak fogják el a távirászt.

Gyomor és bélbántalmaknál páratlan kivással bír a kovászai Árpád gyógyforrás, mely kiváló alkalikus sósgyógyvíz. Hatása felmunkja a Selters és egyéb külföldi vizeket. Mai számunkban megjelent hirdetésére felhívjuk olvasóink figyelmét.

Valóságos jótétemény képeznek a Lanfer-féle bokafűző (ludtalp betét) cipők minden fájós lábú embernek. Ezen cipőket az orvosi körök is kiválóknak ismerik el. Készítőjük és elárulójuk Székely és Társa Budapest, Múzeum-körút 9.

Ha hull a haja, használja a híres amerikai Brool tanár-féle Petrol-balsamot. Egyedüli biztos

szar hajhullás és korpaképződés ellen. Az összes amerikai klinikákon állandóan rendelik. Nagy üveg ára 3 korona. Súlyos utazatóktól óvakodjunk. Kapható Petrovics-drogériában, IV., Bécsi-utca 2. szám.

A Szent István tornánál is magasabb az élvezet, mit az étel nyújt, a mely a Kálmán-féle szab. Biborpaprikával van főzve. Árjegyzékét ingyen küld Kálmán József paprikagyárosnak Szeged, Dugonics-tér 16.

A főváros egyik előkelő és ismert fogműterme a dr. Edelmann József fogorvos és Márfaí Arthur vezetése alatt álló, Károly-körút 26. sz. alatti fogorvosi és fogtechnikai műterem, melyre felhívjuk olvasóink figyelmét. Bővebbet a hirdetések között.

Schmid nővérek, IV., Kigyó-tér 1. szám alatti grammofon-kereskedés hirdetésére felhívjuk olvasóink figyelmét. Ár- és lemezjegyzékét ingyen és bérmentve.

Bőröndökben és egyéb szíjgyártó munkákban elsőrendű specialista a jó hírnévnek örvendő 1875. év óta létező szíjgyártó-, nyerges- és bőröndösmester Olbrich L. Budapest, Teréz-körút 6., kinek hirdetésére felhívjuk az olvasó figyelmét.

Nap- és esernyőkben és reform-fűzőkben nagy és választékos raktárt tart Brand Sámuel, Budapest, Deák Ferenc-u. 8. és Király-utca 16. Jutányos árak mellett igen jó minőségű árukat bocsájt a vevőközönség rendelkezésére. Lásd hirdetését.

HALÁLOZÁSOK.

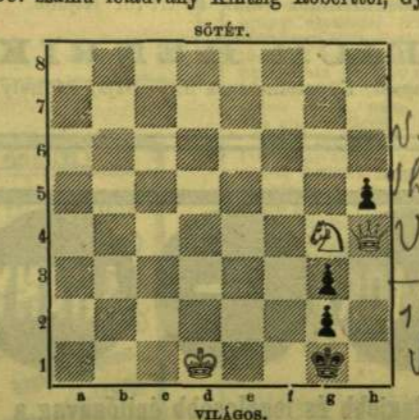
Elhunytak a közlelbi napokban: Tavarnoki Striber Agost báró, titkos tanácsos, nagybirtokos, a tavarnoki és nagyszombati cukorgyárak megalapítója és tulajdonosa, 81 éves korában Bécsben. — Rezi Szilviusz volt békésmegei kir. tanfelügyelő Facseten. — SAL FERENCZ dr. kir. tanácsos. Nagyvárad város nyug. polgármestere, 70 éves korában. — Apádiai GEORGEVICH Győző nyug. altábornagy, a Lipót-rend lovagja, a hamadik osztályú vaskorona-rend és számos katonai kitüntetés tulajdonosa Pozsonyban. — WINTER SÁNDOR ipolyvási nagybirtokos 73 éves korában Póstyénben. — WEITZENFELD Lőrinc nyug. polgári iskolai igazgató 63 éves korában Budapest. — CSEREI TIVADAR, a zentai főgimnázium tanára 33 éves korában Zentán. — Nagybarcsai BARCSAY ADÁM 60 éves korában Déván. — PÜST LAJOS KÁROLY ágfalvai ág. ev. kántortanító 47 éves korában Ágfalván. — DEGASTON SÁNDOR, a párisi «Figaró»-nak több éven át volt budapesti tudósítója 43 éves korában Budapest. — Hadpataki PATAKY KÁROLY dr. ügyvéd 52 éves korában Beregszászon. — Nagysarlói SÁRLAY DEZSŐ uradalmi tisztartó, megye-

bizottsági tag 46 éves korában Tiszadobon. — Idősb ANGYAL MIHÁLY 63 éves korában Győrött.

ÖZV. PATR ANTALNÉ szül. Pucher Henrietta 84 éves korában Budapest. — ÖZV. SZENESSY MIHÁLYNÉ szül. Brühl Janka 60 éves korában Esztergomban. — BONNY SÁNDORNÉ szül. Csiky Sarolta 35 éves korában Budapest. — ÖZV. BERNHARDT FERENCZNÉ szül. Köbler Mária 76 éves korában Budapest. — ÖZV. JASCHÉK AURÉLNÉ szül. Langsfeld Hermin 68 éves korában Kassán. — ÖZV. JÁNOSI FERENCZNÉ szül. Eberl Valéria Ujpesten. — Kiszrákói és bisztricskai ÖZV. LEBOCZKY MIKLÓSNÉ, szül. kis-eőrösi és nagyrovzágyi Ráthay Katalin 66 éves korában Bándoczon. — ÖZV. LEITNER IGNÁCZNÉ született Steinitzer Janka 85 éves korában Aradon. — Duvnopoljei BIZALICH FERENCZNÉ szül. beketfal és csernoviczi Móróc Jolánka Budapest. — Nagybaconi BARDÓCZ MARGIT, öz. nagybaconi Bardóc Sándorné szül. Kohányi Izabella leánya 22 éves korában Temesváron. — FÜLEP ANNA okleveles tanítónő 21 éves korában Budapest. — ÖZVEGY GÖLLICH FERENCZNÉ szül. Zwieder Mária háztulajdonosnő 66 éves korában Budapest. — ÖZV. WELLMIL LAJOSNÉ szül. De Morack Mária 86 éves korában Budapest. — TRAUD SAMUNÉ szül. Spitzer Katalin 68 éves korában Budapest. — BÁLINT JOLÁNKA, Bálint Ferenc és neje, szül. Atyafi Borbála 16 éves korában. — ÖZV. BRÓSZ JÓNÁSZNÉ szül. Bielek Kornélia 73 éves korában Kassán. — MATYOVSKY PÁLNÉ, szül. Teórs Rózsika, 25 éves korában Budapest.

SAKKJÁTÉK.

2639. számú feladvány Kintzig Róberttől, Győrök.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

Rettegett ödőklő anygala a gyermekneknek: a hányáskékelés, hasmenés, bélhurut, de csak ott pusztíthat, a hol a «Kufeké»-t nem használják még. A «Kufeké» az egyetlen helyes tápláléka az egészséges és a gyomor-bélbajos gyermekeknek, a mely megakadályozza az emésztési zavarokat.

Serravallo CHINA-BOR VASSAL. Kézenfekvő kiállítás 1906. Legmagasabb kitünt. Erősítőszert gyengekedők, vérszegények és lábadozók számára. Érvényesítő, ideg- és vérjavító szer. Kétféle. 5000-nál több orvosi vélemény. J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola. Vásárolható a gyógyszerüzletekben felírt üvegben 4 K 2,00, egész literes üvegben 4 K 4,80.

Hirnevés Laufer BOKAFÜZŐ ludtalpaok részére kizárólag csak a készítőnél Székely és Társa Múzeum-körút 9. A Bokafűzőhöz. Nagy raktár kész cipőkben.

A 2614. sz. feladvány megfejtése Schuster Zsigmondtól (d5-c6 és b5-on egy-egy világos gyalog áll.)

- 1. Fc3-b4 ... Fc3-f4 (a, b) 1. ... Fc3-d4
2. Vf1-e1 + Ke5-d4 ... Bf4-e4 ... Pf5-e4
3. Vel-c3 + stb. ... 3. f3-f4 + stb.
b.
1. ... Vc8-c6
2. Bf4-f5 + ... Ke5-d4
3. d5-c6 stb.

Szerkesztői üzenetek.

V. S. Gyöngyös. A két nagy hindu eposz nem jelent meg magyar fordításban, csak a Nál és Damajanti epizód olvasható Fiók Károly kitűnő fordításában, mely a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg s minden könyvkereskedésben kapható. A kértzett költő nagy szegénységben töltötte életét; legutóbb, úgy tudjuk, napidíjas volt valamelyik miniszteriumban. Pár hónappal ezelőtt halt meg.

Rabszolgasora. Olyan ez is, mint minden vers: iszapos árban elvéve egy-egy virág, zavaros dadogás közben egy-egy szép sor.

Mikor az Úr két dolmányt varrt az ének. Keresett népieskedés, a melynek ma nincs semmi értelme.

Romantika. Úgyes vers, de arra, hogy mi közöljük, mégis jelentéktelen.

KÉPTALÁNY.

A 14-ik számban megjelent képtalány megfejtése: A cserebogár nem jó csőszé az erdőnek.

Felelős szerkesztő: Hoitsy Pál. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Selyem. an Seidenfabrikt. Henneberg in Zürich.

Salvator-forrás. A Bőr- és Lithion-tartalmu. kitűnő sikerrel használták vesebajoknál, a húgyhólyag bántalmánál és köszvénynél, a cukorbetegségnél, az emésztési és lélegzési szervek hurutjainál. Húgyhajtó hatású! Várammentes! Könnyen emészthető! Teljesen tiszta! Budapest, Királyi Élelmiszer L. urad.

REKORD pénztárca. 3. korona kizárólag csak a készítőnél Csángó Henrik bőrdíszműves Bpest, Múzeum-körút 3. sz.

Molly. A jelenkor legtökéletesebb kőszívomatója. Elhanyagolt, érdes vagy vörös kezeket 3 nap alatt bárszövőhárta és halhéhré teszi. Egy üveg ára 1 korona. Kapható minden drogeriában. Főszékhely: YÖRÖSKERESZT DROGERIA Arad, Weitzer János-utca 2.

Nekem okos, kedves mamám van! Ez nekem este lefekvéskor nem bonbonokat, hanem két darab Fay-féle valódi sodeni ásvány-pastillát ad; és ha iskolába megyek, akkor mindig két darabot kapok, hogy meg ne lütssem magamat. És én nem is vagyok beteg soha és máma azt mondja, hogy annak csak a Fay-féle valódi sodeni az oka. Kapható dobozoként 1 K 25 l.-ért minden gyógyszerárban, drogeriában és ásványvízkereskedésben, azonban tessék mindenemá utaztatot határozottan visszatartani. Vezetékviseletőség Ausztria-Magyarország részére: W. Th. Guntzert, Wien, IV/1, Grosse Neugasse 27.

PETROL-BALSAM. Megvizsgálta Bool tanár és rendelte a közvetlenül importált Petrol-Balsamot mely 3 üveg elhasználása után végleg megszüntette a hajhullást, korpaképződést; a haját bársonysimává és hullóssá tette. Száraz és viáros hajnak. Egy nagy üveg ára 3 K. — Kapható: PETROVITS DROGERIA Budapest, IV. ker. Bécsi-utca 2. szám. 0000

JOBB SELYEM a svájczinál nem létezik! Kérjen mintákat tavaszi és nyári újdonságaink ruhák és blúzok számára: Ottoman, Liberty, Cotolet, Craple de Chine, Louisiane, Taffetas, Mousseline 120 cm széles, méterenként 1 kor. 20 fill.-től kezdve fekete-bézsben, egy- és többszínűben, valamint himzett blúzok és ruhák batistból, szövetből, vászonn- és selyemből. Csak garantált szolid selyemkeltet árulunk közvetlen magánfelelnek bérmentve és elvámolva a hához. SCHWEIZER & Co., LUZERN U. 24. (Svájc). Selyemszövet kivétel. — Királyi udv. szállítói.

Fogorvosi- és fogtechnikai műterem Budapest, IV., Károly-körút 26., I. emelet FOGAK és teljes fog-sorok szájpaddal nélkül. Aranyfogkoronák, aranyhidak és mindenemá kassák fogazatok, melyeket a szájból kivenni nem kell. A gyökerek eltávolítása fölösleges. Tartós porcelán- és arany-tömések. Foghuzás teljes érztelenteliséssel, 10 évi jóállással. Vádkie 1 nap alatt kielégítenek, megvárhatják. — Mérsékelt árak. Dr. EDELMANN JÓZSEF és MÁRFAI néhai dr. Neufeld D. fogorvos volt techn. assistense. (Lift.)

Steckenpferd-Liliomtejszappan legenyhébb szappan a bőr részére.

BÜSZKE MINDEN HÁZIASSZONY konyhájá jó hírnév, válogassa meg tehát fűszerét, hogy a jó hírnévén csorba ne essék! Páratlanul legjobb fűszer a KÁLMÁN-féle szabad. BIBORPAPRIKA, mert nem erős, remek színt ad és az ételnek fellegesen zamatot kölcsönöz. Már gyomorbetegnek sem ártalmas. Csak eredeti és védett csomagolásban kapható a következő árakon: 1. kőfő doboz 6.— kor. 1/4 ki ő doboz 1.80 kor. 1/2 3.30 3/4 4.80 1.— Minden fűszer- és csemegeüzletben kapható. Tessék kísérletet tenni! Számtalan elismerő levél! Kálmán József paprikakivitele, Szeged Dugonics-tér 16.

Rohitsch-Sauerbrunn Stájerország. Vasut, posta és táviró. Diätetikus terephurák. — Kiténő ivóvíz. — Villanyvilágítás. — Lifttek. — Modern csatornázás. — Állandó fürdőzenekar a hírneves triestini vonásnyeges közreműködésével.

Ha fáj a feje ne tétovázzék, hanem használjon azonnal Beretväs-pastillát mely 10 perc alatt a legmákasabb migránt és fejfájást elmulasztja. — Ára 1 korona 20 fillér. — Kapható minden gyógyszerárban. Készíti Beretväs Tamás gyógyszerész Kispesten. * * * * * Orvosok által ajánlva. — Három dobozát ingyen postai szállítással.

Teljesen újonnan átalakítva. Császárfürdő, modern berendezett gyógyintézet. Stryiafürdő, újonnan installált szesz-tüdő. Elismert gyógyhely gyomor, bél, máj és vesebajoknál, elhízás, székrekedés, hámorzhidák, epélés, elhízás, cukorbetegség, onoz, torok- és néphézertés, szívbetegségek. Karisbad és Marienbad forrásokhoz hasonló gyógyforrások. Fr. Wittke & Co. Wassergraben 10.

VASÁRNAPI UJSÁG

19. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, MÁJUS 9.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Egyes szám árá 40 fillér. Előfizetési feltételek: Egész évre — 16 korona. Félévre — 8 korona. Negyedévre — 4 korona. A «Világkronika»-val negyedévenként 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott vitellaj is eszandolód.

RÓZSATEJ
kínó teint-ápolószert 2 K határos, adóment, kölcsönöz a bőrcsók, balzsamszappan hozzá 60 f.

OSAN
kínó fogápoló szárvíz K 1.76, fogpor 88 f.

TANNINGENE
legjobb hajfestő szer 5 K
Hetekig megmarad és nem engedi festékét. Sötétszékere, barnára és feketeire

ANTON J. CERNY, Wien, levélezim XVIII. Carl Ludwigstr. 6. Lerakat I. Maximilianstr. 9. Raktár: gyógyszerárakban, parfümeriárakban stb.

BŐRSZEKIPAR
Kendi Antal Bpest, IV. Károly-u. 2.

Angol bőrbutor
készítése, festése és renoválása saját műhelyemben.

Ebédőszékek, íróda-fotelok valódi bőrrel.

Übutor állványok kárpitozása.

Székálatalkítások.

Nincs többé elgörbült test!

Ha az én utól nem ért, a legismertebb orvosok által ajánlott Orthopéd-támasztó fűzőmet használja. Mészen könyvnyű és higiénikus! Vattázás nélkül elfedi az egész elgörbülést. Férden nővére hajlandó iskolás gyermekeknek nélkülözhetetlen mentő- és óvőeszköz! 30 éve fennálló testgyógyászati műintézetben van a legkülönösebb technikai kivitelben és mérsékelt árák mellett készítenek, továbbá: egyenestartók, járókészülékek, műlábak és műkezdek, cs. és kir. szab. KELETI-féle sérvkötők, haskötők.

Uj! Gummi-görcsérharisnyák
varrat nélkül, valamint a betegápoláshoz szükséges: eszközök. — Képes árjegyzék ingyen és bérmentve

KELETI J. orvos sebész műszerek és gummiárak-gyára : : : Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 17. szám.

Szépesség hódít mindenütt!

Szép arcot csak a dr. Wimmer bőrszépítő Pipacs-virágcrém és szappan lehet elérni, páratlan szépsítő és ifjító a világon; krém 2 korona, szappan 1 korona.

Hajhullást, őszülést alaposan csak a **Petrolin-hajkenőcs** szünteti meg; Petrolin-hajszeszettel elpárolgása miatt sohasem érheti el, mint Petrolin-hajkenőcsesél. Ára 3 korona. Forduljon bizalommal az **Ideal-irodába** Budapest, Üllői-ut 61. Török J. gyógyszerár, Király-utca 12. szám alatt. Számtalan háló- és elismerő-levél.

Magyar ásványvíz forgalmi és kiviteli részv.-társ. Budapest, V., Báthory-utca 5.

Kizárólag természetes magyar ásványgyógyvizet hozunk forgalomba.

Egy liter víz ára palackosként mellett:

Borszéki Boldizsár, idült gyomor-baj ellen — 34 fill.	Baross, veséjaj ellen — 28 fill.	Horgász, étiágygerjesztő — 28 fill.
Borszéki Fokut, az ásványvíz királya, köcsvény ellen — 28	Borhegyi, bonyhaji — 28	Kármány-Fokut (Salutaris) jód és lithiumtartalmú — 28
Borszéki Kossuth, verszegény-ség ellen — 28	Előgataki, sárgaság ellen — 34	Répaty, égvényes ásványvíz — 34
Bodoki Matild, alkális savanyvíz 28	Felsőrákosi Mária, légszűrőt ellen — 28	Szekely-Selters, idült gyomor-bajok ellen — 28
	Hargitaligeti, idült ital — 28	Sztojka, cukorbetegség ellen — 34

Kérdezze meg az orvosát és megtudja, hogy a természetes ásványvíz gyógyhatása és költsége is össze nem hasonlítható a mesterséges ásványvízakkal.

Magyar ásványvizünkkel a külföld majdnem összes gyógyvizet pótolhatók.

Magyar ásványvizünkkel a külföld majdnem összes gyógyvizet pótolhatók. Ez palackot már hához szállítunk!

Franklin-Iskolát nyomodja, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.

Páratlan és csodás hatású arczszépítő és finomító a Földes-féle

Margit-crème

főúri körökben használt készítmény. Zsírítalan, ártalmatlan, rögtön szépit. Az egész világon kapható 1 és 2 koronás tégelyekben. Margit-szappan 70 f., Margit-póder 1 K 20 f. három színben kapható. Tessék a zárólevélre ügyelni és csak eredeti készítményt elfogadni, melynek ártalmatlanságáért és kitűnő hatásáért felelősséget vállal : : : : a készítő : : : : **FÖLDES KELEMEN** gyógyszerész Aradon.

WEBER-KAROLY
TÁJKERTÉSZ
ROZSÁTÁLEPÁVUMÓCS
ÉS
DISZFALSIKÖLŐTUDAJDOMOS
BÉRMÉNTVE ERESEN
BUDAPEST-MELLETT.

Félig ingyen! Ára csak **K 11.80**

„ELEKTRO” aranyóra.

Senkinek sem szükséges ma már valódi aranyórát 200 koronáért vásárolni, mióta az ide lerajzolt kiváló gyártmányu «Elektro»-aranyórát (Glashütte-rendszer) készített. Erre az óra szerkezetének három felele van és kizárólagosan változatlan, aranyhasonló ércötvényből és ezenkívül még egy vastag réteg valódi arannyal, mely villamos áram segítségével lesz rávezetve, úgy, hogy kiváló tartósságot teljes garanciát vállalok.

Az «Elektro»-aranyórát senki sem tudja egy 200 koronás órá aranyórától megkülönböztetni. Pontos járásért 5 évig írásban garantiát. Római vagy arabs számjegyekkel.

Minden Elektro-aranyóra vásárló ajándékkul egy szép elektro-aranyláncot is kap.

Minden Elektro-aranyóra mellé 5 évre szóló kezességi jegy van csatolva.

Egyedüli árusítás utánvéttel:

Heinrich Kertész, Wien, I., Wollzeile 34-U.

BLUZOK PRINCESS RUHÁK
costum és pongyolák

FALUDI LÁSZLÓ Bpest, VI., Andrassy-út 48. Divatlap ingyen!!

BAGARIA MOLYPAPIR
legjobb és legtisztább molyóvszer

120 cm. széles méterenként (5, 10 méter) 50 f.
: : darabonként (10, 25, 50 darab) 5 fillér. : :

DETSINYI FRIGYES drogeria «a fekete kutyához»
Budapest, V. ker., Marokkói-utca 2. szám.

SZOBRÁNCZ
GYÓGYFÜRDŐ Ungváryban.

Glauber-sós, hideg, kénes, sós víz. Gyomor- és máj-betegek magyar Karlsbadja.

Fürdőidény: május 15-től szeptember 15-ig. Előidény: május 15-től június 1-ig. Utóidény: szeptember 1-től szeptember 15-ig. 30 % árengedménnyel a látszóknál.

En a maga nemében páratlan gyógyvíz, mint ivógyógyászati biztos segédít nyújt gyomor- és bélbajoknál s alhasi pangásoknál, makacs székrekedéseknél enyhén, oldólag hat, májbajoknál, epehomok és epekövek oldólag hat. Vértódlásoknál, szélülés, hűdés, guttae, guttae rohamoknál vérelvonólag, felszívólag hat, csúszós és körszemes hálomaknál e kör okozta erjesi termékekre, elrakódásokra az izületben, azok oldására és kiküszöbölésére hat. Kővérség, szivélhajtásos ellen, cukorbetegségekkel, veséjbajoknál egy a cukor-, mint a fehérvérjelvést gyorsan és kedvezően befolyásolja.

Mint fürdő különböző izsalmányokat, daganatokat, izületi és eson-bántalmakat, esonszót kedvezően osztja. Görvületáros daganatok, fekélyek ellen, méh és méh közötti izsalmányok, hashártya izsalmányok felszívódását elősegíti, a legkülönösebb makacs idült bőrbetegségek ellen bámulatos gyorsan hat.

Vasuti állomás: az Alföldről és Pest felől jövőeknek Ungvár, a felvidék és illetve Kassa felől jövőeknek Nagy-Mihály, honnan kényelmes bérkocsikon 1 és 1/2 óra alatt elérhető.

A víz otthon is sikerrel használható. Ára: egy nagy láda 40 üveggel 30 kor., kis láda 20 üveggel 11 kor. A víz a vasuton szállítási kedvezményben részesül.

Megrendelés és tudakozások: «Szobráncz gyógyfürdő igazgatóságának Szobráncz gyógyfürdő» címmel. Post- és távirat-állomás helyben. A fürdő igazgató-irodája: Dr. Russy Gábor Lajos. A fürdő igazgatósága.

Lawn-Tennisz
raketek és labdák

elsőrangú angol gyártmányok.

ANGOL SPORTCZIKKEK
Football, Golf, Polo, Croquet, Sport-czipők, sweateerek, sapkák, stb. Testező tornaszerek.

Árjegyzéket bérmentve küld:

WESZELY ISTVÁN
angol sport-, gummi- és acélláru-üzlet.

Budapest, IV., Váci-utca 9.

Kwizda-fele Restitutions-fluid
mosóvíz lovak számára

Szövődjegy, címke és csomagolás védve.

Egy üveg ára 2 K 80 f.

40 év óta az udvari- és verseny-istállóknban van használatban nagyobb strapáknál elő- és uteró-sítól, inak merevségénél, stb. az idomításnál kiváló munkára képesít a lovakat

Kwizda-fele Restitutions-fluid
csak a mellékelt védjegyvel való. Képes árjegyzéket ingyen és bérmentve

Főraktár: Török József gyógyszerész, Budapest, Király-u. 12. és Andrassy-ut 26.

TÖRÖK SZULTÁNOK.

— Abdul Hamidről és magyarbarát elődeiről. —

NAGYSZULTÁN, Mohamed utóda, khánok kánja, Mekka, Medina és Jeruzsálem szent városok szolgája és ura, Isztambul, Drinápoly és Brüssza városok, valamint Damaszkusz és Kairó városok, az egész Azerbajdán, Maegris, Barka, Kairuan, Haleb, Irak-Arabi és Adjem Basra, El Hasza, Dilem, Rakka, Moszul, Parthia, Djarbekr, Cilicia, Erzerum tartomány, Szivász, Adana, Karaman, Van, a Berberség, Abesszinia, Tunisz, Tripolisz, Damaszkusz tartomány, Ciprus, Rhodosz, Kréta, Morea, a Márvány-tenger, a Fekete-tenger s e két tenger minden partjának és szigetének, Anadoli, Rumili, Bagdad, Kurdisztán, Görögország, Turkesztán, Tatárország, Cserkeszföld, Kabarda és Gorgisztán tartományok, a Kipesak-rónaság, a tatárok minden országainak, Kaffa és minden körülötte fekvő vidék, egész Bosznia és tartozékai, Belgrad erődített város, a Szerf tartomány (Szerbia) s a hozzá tartozó várak, erődítmények és városok, az egész Arnaud tartomány, az egész Uflak és Boghdán s tartozékai és határvidékeik, s még sok más tartomány és város padisahja, Oszmán törzsekének harmincegyedik, Konstantinápoly megvétele óta huszonnyolcadik uralkodója, Isten földi árnyéka, Abdul Hamid szultán, hova lett roppant menynei és földi hatalmad életednek abban a szörnyű és mindig rettegve félt órájában, midőn palotádnak utolsó őrei is átadták fegyveröket ellenségeidnek és nem volt menekvés számodra többé, mert vizen és szárazon körülfogott az ellen? A török szultán, a Khalifa, vagyis: Mohamed próféta földi helytartója, roppant nagy úr, valamikor a legnagyobb úr volt a világon. De miként a címében felsorolt országok nagy része is lemorzsolódott birodalmáról, csökkent a hatalma is, mindenek előtt a saját birodalmában.

míg harcban álltak a nyugat civilizációjával, s erejük megfogyatkozása akkor kezdődik, midőn megnyitják az ajtót a nyugati műveltség és reformok előtt. Ezzel a tanítással az ottomán birodalom története szolgált. A mindenhatóság megrendülésének ez a folyamata a múlt század elején kezdődik azzal a II. Mahmud szultánnal, ki lemészároltatta a janicsárokat, mért gátat vetettek katonai reformjai elé. Ő volt az, ki az első orosz-török háború után kedvezett az európai reformok behozatalának s hadseregének újjászervezésénél igénybe vette keresztény, porosz tiszték, köztük a nagy Moltke segítségét is.

Ez a II. Mahmud még egy más dologról is nevezetes. Az újjabkori szultánok közt ő az első, ki ismeretes a magyarbarátságáról. Még a viselete is magyaros volt: igen gyakran zsinóros magyaros doimányt viselt.

A magyar-szimpatiák egyébként nem idegenek a régi szultánok egy némelyikétől sem, kiknek teljes arczképsorozatát e számunkban együtt látja az olvasó. Második Szolimán szultánról, a nagy Szolimánról, Szapolyai János barátjáról tudjuk, hogy 1526-ban, midőn bevonult Budavárába, első kérdéseinek egyike volt a színe előtt hódoló magyarokhoz:

— Nincs-e oly ulemátok, ki megírná nekem a dicső magyar nemzet történetét?

Eléje vezették Verbőczyt s a nagy törvény-szerző vállalkozott a feladatra. Szolimán két török tudóst adott melléje s elkészült a tizenhatodik század elején Magyarországnak török nyelven írott története. Vámbéry 1857-ben, először járva Konstantinápolyban, meglelte még e könyv egy példányát s hazahozta, — ma is az Akadémia könyvtárában őrzik.

A magyarbaráti hagyományok nem aludtak el a Rákóczi-korszak idején s e tradíciók bizonyosságával lehet venni annak a török követnek, Reszni efen-dinek nyilatkozatát is, ki 1742-ben urának a Pradisahnak megbízásából Nagy Frigyeshez indult, és Szegeden megpihenve, ezt a kijelentést tette kísérei előtt:

— Akármit mondotok is, én csak azt tartom a magyar népről, hogy ha hitetlen is, mégis csak testvére a török népnek.

Vámbéry nagyon érdekes adatokat fedezett föl első konstantinápolyi tartózkodásának idejében arról, hogy mily nagy magyarbarát volt Abdul Medsid szultán, a trónjától megfosztott Abdul Hamid atyja. Szabadságharcunk idején, beszélte s sorok írójának a nagy tudós, csak egy ország volt egész Európában, hol a nép és uralkodója egyforma lelkesedéssel állt a magyar ügy pártján, s ez az ország Törökország volt. A törökök rajongtak hőseinkért s küzdelmünkért és gyűlölték ősi ellenségüket, az oroszot. Nagy magyarbarát volt eszárunk, Abdul Medsid szultán is, s midőn megjött Konstantinápolyba a muszka beavatkozás híre, nagy kedvet érzett, hogy valami módon beavatkozzék ügyünkbe. Bem Erdélyben aratott

V. MEHEMED, AZ ÚJ TÖRÖK SZULTÁN.